

OTDK - dolgozat

Zemplényi Zsolt

2013

**A hazai épület-energiahatékonysági és megújuló energiaforrásokat
alkalmazó beruházások finanszírozási rendszerének átalakítása**

**Changing the national financial system of the energy efficiency investments
in constructions with renewable energy**

Zemplényi Zalán

Kézirat lezárva: 2012. október 30.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	1
1. A FINANSZÍROZÁSI RENDSZER TÁRGYKÖRÉNEK DEFINIÁLÁSA	4
1.1. ENERGIAHATÉKONYSÁG JAVÍTÁSÁRA VONATKOZÓ TEVÉKENYSÉGEK.....	4
1.2. MEGÚJULÓ ENERGIAFELHASZNÁLÁSRA VONATKOZÓ TEVÉKENYSÉGEK.....	4
2. AZ ENERGIAHATÉKONYSÁGI BERUHÁZÁSOK FINANSZÍROZÁSI JELLEGŰ GÁTJAI	5
2.1. AZ ELADÓSODOTTSÁG MAGAS MÉRTÉKE	6
2.2. AZ ÖNERŐ HIÁNYA	6
2.3. A HITELEZÉS TARTÓSAN ALACSONY SZINTJE	8
2.4. EGYEDI FINANSZÍROZÁS, ESCO FINANSZÍROZÁS	9
2.5. A HOSSZÚ ÉS BIZONYTALAN MEGTÉRÜLÉSI IDŐ	10
2.5.1. Megtérülés két szereplő esetén	11
2.5.2. Megtérülés három szereplő esetén - a megtérülési háromszög	11
3. HITELEZÉST ÖSZTÖNZŐ ESZKÖZÖK	14
3.1. HITELEZÉS ÖSZTÖNZÉSE FISKÁLIS SZUBVENCIOVAL (A BANKI KOCKÁZATOK ÁTVÁLLALÁSA NÉLKÜL).....	15
3.1.1. Közvetlen kamattámogatás	15
3.1.2. Kamattámogatás refinanszírozással	15
3.1.3. A banki költségvetési terheket a hitelkihelyezések függvényében csökkentő intézkedések	15
3.1.4. Az eszközök értékelése	15
3.2. HITELÖSZTÖNZÉS FISKÁLIS KOCKÁZATVÁLLALÁSSAL	16
3.2.1. Közvetlen hitelnyújtás	16
3.2.2. Garanciavállalás	17
3.2.3. Az eszközök értékelése	17
4. ESCO FINANSZÍROZÁS.....	18
4.1. KLASSZIKUS ESCO FINANSZÍROZÁS	18
4.2. MAGYAR KRITÉRIUM RENDSZER	20
4.3. AZ ESCO KONSTRUKCIÓK ELŐNYEI ÉS HÁTRÁNYAI A HAZAI TAPASZTALATOK ALAPJÁN	21
4.4. EGYÉB ESCO TÍPUSÚ KONSTRUKCIÓK	22
5. A MÉLYINTERJÚK ÉRTÉKELÉSE	24

6. FINANSZÍROZÁSI RENDSZEREK	26
6.1. „ZÖLD BANK” – MFB FINANSZÍROZÁS VAGY ZÖLD DIVÍZIÓ.....	26
6.2. ZÖLD BANK – MFB FINANSZÍROZÁS	26
6.2.1. MFB Kisvállalkozói Hitel	28
6.2.2. „Sikeres Magyarországért” Panel Plusz Hitelprogram.....	28
6.2.3 Green Investment Bank	29
6.3. ZÖLD DIVÍZIÓ - FINANSZÍROZÁS A KERESKEDELMI BANKOK ÁLTAL	29
 7. ELŐFINANSZÍROZÁS.....	 37
7.1. AZ ELŐFINANSZÍROZÁS	37
7.2. UTÓFINANSZÍROZÁS.....	37
7.3. SZÁLLÍTÓI FINANSZÍROZÁS	38
7.4. VEGYES FINANSZÍROZÁS.....	38
7.5. SZÉCHENYI TÁMOGATÁST MEGELŐLEGEZŐ HITEL.....	38
7.6. ESCO KONSTRUKCIÓ ÉS A „KETTŐS ELŐFINANSZÍROZÁS”	39
7.7. A ZÖLD BANK ÉS A ZÖLD DIVÍZIÓ LEHETSÉGES FORRÁSAI - ZÖLD KÖTVÉNYEK	40
 8. ELŐFINANSZÍROZÁS ÉS KAMATTÁMOGATÁS.....	 42
8.1. AZ EGYÖSSZEGŰ UTÓFINANSZÍROZÁS VERSUS ELŐFINANSZÍROZÁS ÉS KAMATTÁMOGATÁS.....	42
8.2. AHOL A KAMATTÁMOGATÁS ÉRTELMÉT VESZTI: ÖNKORMÁNYZATOK ÉS ÁLLAMI INTÉZMÉNYEK.....	46
8.3. HAZAI ÉS NEMZETKÖZI GYAKORLAT	47
8.3.1. MFB Új Magyarország Vállalkozásfejlesztési Hitelprogram.....	47
8.3.2. Garantiqa Új Széchenyi Visszontgarancia Program.....	47
8.3.3. A kamattámogatott hitelek hazai sikertörténete.....	48
8.3.4. State Grant Program	48
8.3.5. Program of The Alaska Housing Finance Corporation	48
8.4. KAMATTÁMOGATÁS AZ ENERGIAHATÉKONYSÁGI BERUHÁZÁSOK ÚJ FINANSZÍROZÁSI RENDSZERÉBEN	49
 9. ÁLLAMI GARANCIÁVÁLLALÁS.....	 51
9.1. AZ ÁLLAMI GARANCIA SZÜKSÉGESSÉGE.....	51
9.2. ZÖLD GARANCIAALAP	54
 10. REFINANSZÍROZÁS.....	 57
10.1. KEDVEZŐ REFINANSZÍROZÁSI FORRÁSOK BIZTOSÍTÁSA – EBRD, EIB, WORLD BANK, MAGYAR ÁLLAM, MNB.....	57

10.2. AZ EBRD REFINANSZÍROZÓ TEVÉKENYSÉGE MAGYARORSZÁGON	57
10.3. AZ EIB REFINANSZÍROZÓ TEVÉKENYSÉGE MAGYARORSZÁGON	59
10.4. JESSICA FINANSZÍROZÁS	60

11. A PRGR FINANSZÍROZÁSI RENDSZER MŰKÖDÉSÉNEK LEHETSÉGES MAKROGAZDASÁGI HATÁSAI

HATÁSAI	62
11.1 MUNKAHELYTEREMTÉS	62
11.2. ADÓBEVÉTELEK	62
11.3. KÜLKERESKEDELMI MÉRLEG – AZ ENERGIAFÜGGŐSÉG CSÖKKENTÉSE	63
11.4. GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS (GDP).....	64

ÖSSZEFOGLALÁS..... 66

IRODALOMJEGYZÉK..... 68

MELLÉKLETEK I

1. MELLÉKLET: MÉLYINTERJÚ ÁRVAI LÁSZLÓVAL, AZ ALFASOLAR HUNGÁRIA KFT. ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓJÁVAL	II
2. MELLÉKLET: TERVEZETT MÉLYINTERJÚ EGY HAZAI PÉNZINTÉZETI SZEREPLŐVEL.....	III

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Érvek és ellenérvek a Zöld Bank valamint a Zöld Divízió mellett és ellen.....	32
2. táblázat: Utófinanszírozás versus Előfinanszírozás és Kamattámogatás	43
3. táblázat: Az EBRD Magyarországra kihelyezett refinanszírozási forrásai nettó értékben, kumulatív üzlet ágazatonként.....	58

Ábrajegyzék

1. ábra: Az energiahatékonysági projekteket akadályozó tényezők	5
2. ábra: Megtérülési háromszög.....	12
3. ábra: Állami beavatkozási lehetőségek a hitelezés ösztönzésére.....	14
4. ábra: A klasszikus ESCO konstrukció logikája	19
5. ábra: Az energiahatékonysági beruházások 4 pilléres ún. PRGR finanszírozási rendszere.....	36
6. ábra: A kezességállomány, az eredmény és a viszontgarancia alakulása a Garantiqa Hitelgarancia Zrt.-nél (2006-2012).....	52
7. ábra: Pénzmozgások állami garanciavállalás melletti hitelezéskor	53
8. ábra: A gáz aránya az energiafogyasztáson belül, és az orosz gázimport aránya az európai országokban	63

BEVEZETÉS

Az épület-energihatékonysági beruházások volumenének bővülése Magyarországon elmarad mind a társadalmi elvárásoktól, mind a gazdasági racionalitásnak megfelelő szinttől, és ezzel együtt a környezetállapot megóvása szempontjából indokolt ütemtől. Ennek okai között pénzügyi-gazdasági, szabályozásbeli és társadalmi problémákat egyaránt találni.

A környezetállapot megóvása a gyorsuló ütemű globális felmelegedés okozta egyre szélsőségesebb időjárás, gleccserolvadás, aszályok miatt minden eddiginél fontosabb cél kell, hogy legyen az emberiség számára. Így ökológiai szempontból az energiahatékonyság és a fosszilis energiahordozók kiküszöbölésének elősegítése a gazdasági szereplők, a döntéshozók és a lakosság számára is megkérdőjelezhetetlen és megkerülhetetlen feladat.

Az ökológiai és társadalmi nyomás ellenére a pénzügyi és gazdasági világválság hatására a gazdaságban olyan folyamatok mentek végbe, amelyek komoly gátat szabnak az energiahatékonysági beruházásoknak. Nemzetközi viszonylatban, de Magyarországon különösen igaz, hogy ezen projektek „sebesség meghatározó” tényezője egyértelműen a finanszírozás lett.

A válság nyomán ugyanis a bankok hitelezése konzervatívvá vált, kockázatvállalási hajlandóságuk minimális lett. Nemcsak a banki magatartás lett óvatosabb, az előírt kötelező tartalékráta is emelkedett, amely szűkíti a hitelkínálatot. Különösen érzékenyen érintetik ezek a folyamatok az energiahatékonysági beruházásokat, hiszen esetükben kimondottan magas a beruházási költség, amely az üzemeltetés közben hosszú évek alatt térül meg.

Magyarországon kiemelkedő mértékben csökkent a bankok hitelezési hajlandósága, amelynek okai között találjuk a még mindig magas országgockázati felárat (CDS), a bankok és az kormány ellenséges kapcsolatát, illetve az egész régióra jellemző tőkekivonás következtében lecsökkent tőkeállományt is. Keresleti oldalon pedig az eladósodottság, a magas kamatok és az önerő hiánya a legfőbb gátló tényező.

Magyarországon a fejlesztési pénzek 90%-a az Európai Unióból érkezik/érkezhet, azonban az uniós támogatások lehívása egyelőre lassú, bár kétségtelen, hogy az utóbbi két évben az ütem jelentősen gyorsabb lett. Az energiahatékonysági beruházások forrásai döntően a

Környezet és Energia Operatív Programon (KEOP) keresztül érhetőek el a pályázók számára. A források lehívásának mérsékelt tempója háttérében az önerő hiánya, a bonyolult pályázati rendszer áll, valamint még mindig jelentős időt vesz igénybe, míg a kedvezményezettek hozzájutnak az elnyert támogatási összeghez, illetve annak részleteihez.

Ugyanakkor az olaj, és ezzel együtt a gáz árának drasztikus növekedése nyomán megugró energiaköltségek miatt az energiahatékonyság kiemelkedő jelentőségre tett szert. A számlák (villamos energia, fűtés) fizetése sok család számára már nem megoldható. A megoldás két alapvető eszköze a felhasznált energia mennyiségének csökkentése és az olcsóbb energiaforrások alkalmazása lehet.

Mára a politikai döntéshozóink is felismerték az energiatermelés szerkezetváltásának, a gazdaság „zöldítésének” szükségességét. Bízható lépésnek tekinthető, hogy a zöld gazdaság az Új Széchenyi Terv hat prioritásának, kitörési pontjának egyike.

Az Európai Parlament és Tanács RED irányelve pedig előírja Magyarország számára, hogy a megújuló energia aránya 2020-ra el kell, hogy érje a bruttó végső energiafelhasználása 13%-át. Magyarország Megújuló Energia Nemzeti Cselekvési Terve 2020-ra 14,65%-ot tűzött ki célként. [Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020]

Az Új Széchenyi Tervben valóban kitörési pontként lett megnevezve a zöld gazdaság, azonban csak a finanszírozási rendszer átalakításával válhat a magyar gazdaság egyik motorjává, a foglalkoztatottságot növelő „katalizátorrá”.

Dolgozatomban egy olyan struktúrát mutatok be, amely gazdaságilag racionális, ugyanakkor az ökológiai és a társadalmi elvárásoknak megfelelő megoldást nyújt az épület-energiahatékonysági és megújuló energiaforrásokat alkalmazó beruházások finanszírozására.

A felépített finanszírozási rendszer egyszerre orvosolja a hitelpiac keresleti és kínálati problémáit, megoldja az önerő kérdését, mindezt a tulajdonosok eladósodottságának növelése, illetve a költségvetés terheinek jelentős növekedése nélkül. Igyekszem továbbá megteremteni az uniós pénzek lehívásának dinamizálását segítő eszközrendszert. Már most deklarálok, hogy az energiahatékonysági beruházások „dadogó” növekedésének okai nem szektorálisak, így a megoldás sem ágazat specifikus!

Két alapvető finanszírozási lehetőséget ismertetek, melyek között a finanszírozó intézmény(ek), illetve a pénz útja terén van különbség. Az Zöld Bank – MFB finanszírozás

esetében a projektek finanszírozása a Magyar Fejlesztési Bank feladata, amely megelőlegezi az EU-s támogatásokat a kedvezményezettek számára, illetve rendkívül alacsony (a piaci kamatnál kedvezőbb) hiteleket nyújt a beruházók számára. A másik esetben a finanszírozás a kereskedelmi bankok feladata, a pénzüzetek előlegezik meg a támogatást, amelyet kamattámogatás formájában érvényesítenek. Az előfinanszírozást okozta banki kockázatok az állami garanciavállalás révén jelentősen csökken.

A bemutatásra kerülő, MFB és kereskedelmi banki finanszírozás esetén is működő, ún. **PRGR finanszírozási rendszer** legfontosabb ismérvei a proaktivitás, a stabilitás és a piaci logikának való megfelelés. Az elképzelések felvázolása és a kvalitatív magyarázatok mellett hazai és nemzetközi példákkal igazolom a dolgozatban ismertett finanszírozási rendszer létjogosultságát. A válság alatt is rendkívül hatékony Széchenyi hitelek több eleme is visszaköszön az általam javasolt konstrukciókban, mint ahogyan az energiahatékonysági beruházások kamattámogatással való élénkítése a nemzetközi gyakorlatban is bevett eszköz.

A kutatás módszertana

A dolgozat készítése során először áttekintettem az energiahatékonysági beruházások jelenlegi helyzetét és finanszírozásának rendszerét. Feltártam a legfőbb problémákat, és ezekre „tankönyvi” megoldásokat kerestem.

Majd a hazai, illetve a nemzetközi gyakorlat tanulmányozása után felállítottam a saját elképzeléseimen alapuló, de a gyakorlattal összhangban álló PRGR finanszírozási rendszert.

Interjúk és konzultáció

Mélyinterjút készítettem Árvai Lászlóval, az Alfasolar Hungária Kft. ügyvezetőjével. Az interjú fő célja az volt, hogy megismerjem az energiahatékonysági beruházásokkal kapcsolatos tapasztalatokat, illetve az általam felállított finanszírozási rendszer piaci fogadtatását. Emellett az uniós támogatások rendszerének megismerése végett **konzultációt folytattam Selymeci Viktorral, a Pilot Projekt Iroda Kft. munkatársával.** Továbbá **folyamatban van egy interjú megszervezése a finanszírozói oldal egy szereplőjével,** azonban a dolgozat leadásáig még nem sikerült tető alá hozni, az interjú értékelését a konferencián ismertetem. A mélyinterjúk során elhangzó kérdések a dolgozat mellékletében találhatóak.

1. A FINANSZÍROZÁSI RENDSZER TÁRGYKÖRÉNEK DEFINIÁLÁSA

A következőkben ismertetett finanszírozási rendszer az épületek energiahatékonyságát növelő és megújuló energia alkalmazását tartalmazó beruházásainak és fejlesztéseire terjed ki. A jövőben a kettőnek szigorúan együtt kell járnia. Szeretném már a dolgozat elején deklarálni, hogy megfelelő energiahatékonysági szint elérése nélkül a megújuló energiaforrások hatékonysága rendkívül gyenge. Így semmiképpen sem támogatható olyan megújuló energia kapacitás telepítése, ahol az adott épület energiahatékonysága nem bizonyított. A pontos definiálás szükségességét az indokolja, hogy az energiahatékonysági beruházások témaköre rendkívül széles, hiszen kiterjed az épületenergetikára, a közlekedésre, a gépekre, erőművekre, amelyek más típusú ösztönzőket igényelnek, más pályázati forrásokra jogosultak, amelyek túlmutatnának e dolgozat keretein.

A következő beruházásokra és fejlesztésekre terjed ki az épület-energiához kapcsolódó beruházások által felvázolt finanszírozási rendszere:

1.1. ENERGIAHATÉKONYSÁG JAVÍTÁSRA VONATKOZÓ TEVÉKENYSÉGEK

- a) az épület szigetelése
- b) a nyílászárók cseréje (egy bizonyos hőátbocsátási tényező alatt jár csak a támogatás)
- c) Fűtési- és használati melegvíz-rendszerek korszerűsítése, szabályozhatóvá tétele, egyedi mérési lehetőségek kialakítása, energiatakarékos megoldások alkalmazása
- d) Fényforrások, világítótestek és előtétek cseréje,
- e) Kül- és beltéri világítási rendszerek korszerűsítése

1.2. MEGÚJULÓ ENERGIAFELHASZNÁLÁSRA VONATKOZÓ TEVÉKENYSÉGEK

- a) napkollektorok és napelemek alkalmazása
- b) geotermális energia hasznosítása
- c) geotermikus hőszivattyú alkalmazása használati melegvíz-termelésre és/vagy fűtéstámogatásra, fűtésre amennyiben a hazai megújuló energia felhasználás

növelésével jár

d) biomassza, azon belül faapríték, fapellet, fabrikett, hasábfű tüzelő kazán használati melegvíz-termelésre, fűtésre és/vagy fűtési segítésre

[KEOP-2009-5.2.0/B]

2. AZ ENERGIAHATÉKONYSÁGI BERUHÁZÁSOK FINANSZÍROZÁSI JELLEGŰ GÁTJAI

Kutatásom során arra jutottam, hogy az energiahatékonysági és megújuló energiát alkalmazó épületenergetikai beruházások nem megfelelő ütemben haladásának okai elsősorban általános gazdasági – pénzügyi problémák, nem szektorálisak.

Az Institute For Building 2011-ben felmérést végzett, amelyet több mint 4000, a világ minden részéről, mind a lakossági, mind az ipari szektorból érkező válasz alapján állítottak össze. Többek között azt is megvizsgálták, hogy melyek a leggyakoribb akadályozó tényezők az energiahatékonysági beruházásoknak. [www.energiaparkett.hu] A következő eredményt kapták (1.ábra):

1. ábra Az energiahatékonysági projekteket akadályozó tényezők

Forrás: www.energiaparkett.hu

Az 1. ábra alapján világosan látszik, hogy elsősorban pénzügyi tényezők képezik az energiahatékonysági beruházások legfőbb gátját. A válaszadók majdnem harmada jelölte meg a pénzügyi fedezet hiányát, azaz a saját tőke, az önerő hiányát. 19% szerint a legfőbb probléma a kedvezőtlen hitelkonstrukció. Ez a szám Magyarországon a csapnivaló hitelezési környezetben még ennél is sokkal nagyobb lenne. Harmadik helyen pedig a megkérdozettek a bizonytalan megtérülést jelölték meg. Az energiahatékonysági beruházások költsége igen magas, megtérülése pedig hosszú és sok esetben bizonytalan. Látható, hogy a pénzügyi tényezők együttesen közel 60%-át teszik ki a hátráltató tényezőknek, azaz finanszírozási oldalon kell megtalálni a megoldást az energiahatékonysági beruházások felpörgetésére.

2.1. AZ ELADÓSODOTTSÁG MAGAS MÉRTÉKE

Az eladósodottság elsősorban az állami és önkormányzati szférát, valamint a lakosságot sújtja, de sok vállalat számára is nehézségeket okoz az adósságszolgálat teljesítése. Az önkormányzatok adósságállománya 2010-ben átlépte az 1200 milliárd forintot, amely 2011 első felében is ezen az értéken volt. [Nemzetgazdasági Minisztérium (2011)] Majd a svájci frank árfolyamának elszállásakor a kibocsátott devizakötvények, illetve egyéb devizahitelek kamatainak növekedése teljesen ellehetetlenítette a beruházásaikat. Az állam 2011 végén ugyan átvállalt az önkormányzatoktól 196 milliárd forintnyi adósságot [KSH (2012)], ez azonban „csak” életben tartotta az önkormányzatokat.

Az eladósodottság hatására az említett szereplők hitelfelvételi szándéka is jelentősen visszaesett. Sem a lakosság, sem a vállalatok, sem az állam sem az önkormányzatok nem szeretnék még mélyebb adósságspirálba jutni.

2.2. AZ ÖNERŐ HIÁNYA

Sok vállalat és önkormányzat, illetve a lakosság esetében a beruházások elindításának vagy befejezésének, illetve az uniós és egyéb pályázati pénzek lehívásának legfőbb gátja az elvárt mennyiségű önerő meglétének hiánya. Ez erősen összefügg az eladósodottsággal.

Elegendő önerő nélkül nem lehet pályázni a támogatási pénzekre. Márpedig saját tőke hiányában és gyenge hitelképesség mellett az uniós pályázatok jelenthetik a megoldást a projekt finanszírozására. Az uniós pályázatoknál az elvárt saját erő mértéke széles skálán

ingadozik, de vállalatok esetében 30 és 60 % között mozog, önkormányzatok esetében 85%. Vállalatok esetében így a maradék 40-70%-ot saját forrásból kell kiegészíteni. Az önerő lehet (az egyes pályázatokban meghatározott források) saját forrás, illetve valamilyen típusú hitel (bankhitel, kötvény, stb...). A KKV-k, illetve az önkormányzatok sok esetben nem rendelkeznek számottevő saját forrással, a hitelfelvétel pedig esetükben több ponton is problémás. [KEOP (2011)]

Ha nincs saját forrás és nincs hitel, akkor, mint említettem, az uniós támogatási pénzek önerő híján bent ragadnak. A kormányzat a bent ragadt önkormányzati projektek megvalósítása, így az uniós pénzek lehívásának hatékonyabbá tétele érdekében felállít egy 50 milliárd forintos önerő alapot a költségvetés terhére. [Magyar Közlöny (2012)]

A MAPI Magyar Fejlesztési Iroda Zrt. becslése szerint ez akár 1000 milliárd forintnyi forrást is megmozgathat. A vállalatok terén más a helyzet. A MAPI szerint a KKV-k számára csak a jelenlegi banki hitelezési gyakorlat megváltozása hozhat eredményt. Erről a dolgotatban később részletesen is írok.

Fontos megjegyezni, hogy a bankok a vissza nem térítendő támogatást nem veszik figyelembe, mint saját erőt (vagy minimális csökkenti az elvárt mértéket), mivel a támogatás összegére nyújtott bankgaranciát a KSZ/IH még évekig lehívhatja. [Raiffeisen - Equinox (2011)]

Széchenyi Önerőt Kiegészítő Hitel

Az EU-s és állami támogatásokhoz kapcsolódóan létrejöttek olyan pénzügyi konstrukciók, amelyek igyekeznek kezelni az önerő problémáját, ilyen a Széchenyi Önerőt Kiegészítő Hitel. Amennyiben a vállalkozás európai uniós támogatást nyert el, de a projekt összköltségéhez nem tudja a saját forráson és a támogatáson felüli részt biztosítani, a Széchenyi Önerő Kiegészítő Hitel segítségével kiegészítheti az önrészt.

A kamata 1 havi BUBOR+4,5 %, melyhez az állam 2%-os kamattámogatást nyújt. A konstrukcióhoz a Garantiqa Hitelgarancia Zrt.-n keresztül állami garanciavállalás is tartozik, melynek garanciadíjához az állam szintén hozzájárul. (0,75%-os kamattámogatással.) A beruházás, projekt célja így termékleírás szinten nem konkrétan meghatározott, a mindenkor kijelölt pályázatok céljainak megfelelő lehet. A hiteligénylőnek a hiteligényléshez a beruházás tervezett költsége legalább 20%-ának megfelelő valós saját forrással kell rendelkeznie. A hiteligénylőnek rendelkeznie kell az adott pályázati kiírásban előírt mértékű saját forrással is.

A bank számára a hitel biztosítéka a beruházás tárgya, illetve kötelező elemként a Garantiqa 80%-os készfizető kezességvállalása, amelyre az állam 85%-os garanciát vállal.

[UniCredit – Széchenyi (2012a)]

Mivel az állami intézményeknek, társasházaknak, önkormányzatoknak, vállalatoknak nincs saját tőkéje, illetve eladósodottak, így komoly beruházási költségeket igénylő energiahatékonysági és megújuló energiát alkalmazó fejlesztések megvalósítása érdekében olyan finanszírozási formát kell találni, amely az ingatlan tulajdonosától nem igényel tőkét, sem hitelfelvételt. Ilyen konstrukció az ESCO, amelyről később részletesen is írok.

2.3. A HITELEZÉS TARTÓSAN ALACSONY SZINTJE

A válság nyomán az állami és önkormányzati, illetve a lakossági szférában paradox helyzet alakult ki. A válság előtt veszélyesen magasra nőtt a lakossági, az állami, az önkormányzati és a vállalati hitelállomány, a világ szinte valamennyi országában. Az olcsó hitelek révén óriási méreteket öltött az eladósodottság, melyet elfedett a világgazdasági konjunktúra. Ugyanakkor ma a beruházásokhoz forrásokra lenne szükség. Ahogyan azonban korábban bemutattam, a magyar vállalatok zömének, illetve a költségvetési szereplőknek nincsen (elegendő) saját tőkéje.

Ez viszont azt jelenti, hogy csak aktív hitelezés mellett valósulhatnak meg az energiahatékonysági beruházások. Manapság a hitelezés legnagyobb gátja a lecsökkent banki kockázatvállalás (érthető módon), ami azt eredményezi, hogy szűk a hitelkínálat és csak nagyon magas kamat mellett jutnak hozzá az állami intézmények, az önkormányzatok és vállalatok egyaránt.

2008-tól kezdve szigorodtak a hitelfelvétel szabályai, a válságot során a bankok hitelezési tevékenysége konzervatívvá vált, amelynek köszönhetően a hitelkereslet meghaladja a kínálatot.

A magyar gazdaságra vonatkozóan a Magyar Nemzeti Bank (MNB) tanulmánya szerint a bankok alacsony hitelezési, illetve kockázatvállalási hajlandósága sokkal nagyobb mértékben járult hozzá a hitelkínálati korlátok növekedéséhez, mint hitelezési képességük. Ebből az következik, hogy ha élénkíteni kívánjuk az energiahatékonysági beruházásokat, akkor a bankok kockázati és hitelezési hajlandóságát mindenképpen javítanunk kell. A bankok kockázatvállalásának csökkenését mutatja a kamatfelárak növekedése is. Ahol pedig magas a

kamatfelár, ott már a refinanszírozási kamatláb csökkentése kisebb jelentőséggel bír, nem bővíti érdemben a hitelezhető vállalatok körét. [Fábián (2011)]

Tehát azon kisebb vállalatok esetében, amelyeknél a kamatfelár a szűk keresztmetszet, ott állami garanciavállalás nélkül a közeljövőben nem lesz jelentős hitelezés.

2.4. EGYEDI FINANSZÍROZÁS, ESCO FINANSZÍROZÁS

A saját tőke hiánya, az eladódottság magas mértéke, a magas hitelkamatok, a hitelkínálat szűkössége következtében ma kevés önkormányzat és vállalat, de még kevesebb társasház, képes egyedül finanszírozni az energiahatékonysági beruházásait. A saját tőke hiánya miatt energiahatékonysági beruházást általában akkor hajtanak végre a szereplők, ha arra sikerül uniós támogatást elnyerni. A támogatás mértéke önkormányzatok esetében rendkívül magas 85%, piaci szereplőknél ennél jelenősen alacsonyabb, a pályázati kiírástól függő (30-60%).

A támogatások mellett azonban az előírt önrész biztosítása is követelmény, amely elegendő saját erő híján csak hitelfelvétellel valósítható meg. Viszont egy önkormányzat, de még inkább egy társasház vagy lakóház nem engedhet meg magának újabb hitelt, nem nőhetnek tovább a kiadásai. Kevés szereplő vállal komoly anyagi befektetést egy hosszú évek múlva várható megtérülés érdekében.

Természetesen a tőkeerős önkormányzatok vállalkozások, gazdag magánemberek egyedi finanszírozás keretében is elvégezhetik az energiahatékonysági beruházásaikat. Uniós támogatással általában ők is számolnak, de magas saját tőkéjüknek köszönhetően saját erőből, illetve kiváló hitelképességüknek köszönhetően egyedül kezelik a finanszírozást. Ellenben nem ők szorulnak rá leginkább az energiaköltségek csökkentésére.

Az saját tőkével nem rendelkező, plusz anyagi terheket már viselni képtelen önkormányzatok, társasházak és vállalatok számára egy olyan üzleti partnerre van szükség, amely előfinanszírozza a beruházást, tehát a beruházás tárgyát képező épület tulajdonosa számára nem jár kiadással. Ilyen finanszírozási forma az ESCO.

Az ESCO cég harmadik félként belép az épület tulajdonosa/üzemeltetője és az hő- és energiaszolgáltató közé, mindkettővel szerződést köt. Elvégzi az energiahatékonysági

beruházást az épületen, a tulajdonos számára előfinanszírozza azt. A jövőben a tulajdonos az ESCO cégnek fizeti a számlákat, a cég számára pedig a lecsökkent energiaköltségből térül meg a beruházás. Az ESCO cég beruházáshoz szükséges forrása lehet saját tőke, valamilyen hitel, illetve támogatás.

2.5. A HOSSZÚ ÉS BIZONYTALAN MEGTÉRÜLÉSI IDŐ

Általánosan kimondjuk, hogy sem a pénzintézetek, sem a vállalatok, sem a lakosság számára nem kedvező a túl hosszú megtérülési idő. A lakosság gyakran bele sem kezd egy olyan projektbe, amelynek megtérülési ideje több mint 10 év. Állami szinten természetesen más a helyzet, a nagy erőművek például lehet, hogy csak 15-20 év alatt térülnek meg, de biztosítja az ország növekvő energiaszükségletének kielégítését és csökkenti az energiafüggőségét. Megújuló energiaforrások hasznosítása esetében pedig javítja a környezet minőségét, azaz a közgazdaságnál nemesebb érdeket szolgál, társadalmi hasznot eredményez.

Az épületek komplex energiahatékonyságot növelő és megújuló energiát alkalmazó fejlesztéseinek megtérülési ideje rendkívül széles tartományban mozog, sok tényezőtől függ, de nagyságrendileg 10 év körül lehet. Ráadásul ezek jelentős része külső tényező, a beruházó számára befolyásolhatatlan. Úgy, mint az gáz és energia ára, a piaci viszonyból fakadóan a kockázati felárak, így a hitelkamatok általános szintje, az adórendszer változásai, a támogatások változásai, stb.

A bizonytalanság pedig újabb bizonytalanságot szül. Ha bizonytalan a megtérülés, akkor a szereplők nem mernek beruházni, a bankok pedig nem mernek hitelezni. Márpedig a megtérülés tervezhetősége az energiahatékonysági beruházások területén nem biztosítható.

Ehhez társul az a magatartási forma és teljesen érthető hozzáállás, hogy minden szereplő arra törekszik, hogy számára minél gyorsabban és biztosabban megtérüljön a befektetés, illetve minél nagyobb hasznot szerezzen általa. Előre rögzíthetjük, hogy a bankok a legerősebb szereplők, hiszen nélkülük nem jöhetnek létre a beruházások. A finanszírozási rendszernek biztosítania kell a szereplők közötti kölcsönös előnyöket, illetve csökkentenie kell a gyengébb szereplők erősebbektől való függőségét.

2.5.1. Megtérülés két szereplő esetén

Két szereplő esetén a probléma egyszerű. Az egyik oldalon vannak a beruházók, a másokon a hitelező pénzintézetek. Bár mindkét szereplő a minél gyorsabb megtérülésre és nyeresége maximalizálására törekszik, világos, hogy az erőviszonyok nem kiegyenlítettek. Ha pedig az üzemeltetésre gondolunk, akkor pedig a szolgáltató és ügyfele közt sincs egyensúly. Mivel a dolgozat során a beruházásokra koncentrálok, így a szolgáltatók témakörét nem tárgyalom.

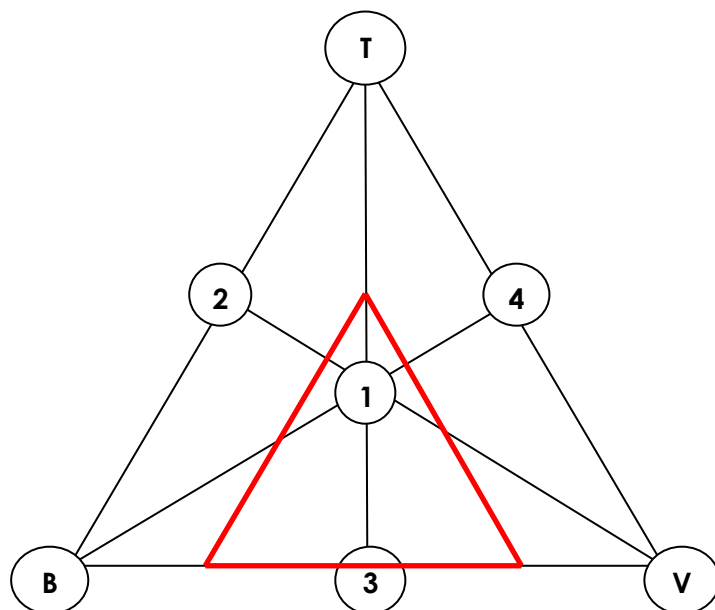
Ebben az esetben a beruházók ki vannak szolgáltatva a hitelező bankoknak, ebből csak külső hatások révén tud kijutni. Az egyik ilyen lehetőség a már említett általános világpiaci konjunktúra, amely valamennyi szektor helyzetét megkönnyíti. Ha viszont ilyenről nincsen szó, márpedig 2012-ben erről nem beszélhetünk, akkor a probléma megoldása állami beavatkozást igényel.

Az állami szerepvállalás

Az állami beavatkozás történhet szabályozás formájában, azaz a szektort támogató, ugyanakkor stabil és kiegyensúlyozott jogszabályi környezet biztosításával, a szektor növekedését serkentő szabályozással, az uniós pénzek lehívását segítő struktúra kialakításával, illetve az állam és a bankok közötti megállapodás keretében a felek számára kölcsönösen megállapodások születhetnek. Az állam lehet a finanszírozási rendszer mellékszereplője, aki segíti a beruházók hitelhez jutását, illetve a támogatások lehívását. Ilyen eszköz az állami garanciavállalás, illetve egy állami önerőalap létrehozása. Végül az állam lehet a finanszírozási rendszer főszereplője, a legfőbb hitelnyújtó, azonban azt már most rögzítem, hogy az állam hitelezési képessége rendkívül behatárolt.

2.5.2. Megtérülés három szereplő esetén - a megtérülési háromszög

A három szereplő: az épület tulajdonosa(i), a tervező - kivitelező cég(ek) (a rendszerben ESCO cégek) , illetve a pénzintézetek.

**2. ábra Megtérülési háromszög: T: tulajdonosok; V: vállalatok (ESCO cég);
B: bankok (pénzüintézetek)**

Forrás: Az ábra a szerző saját elképzelése alapján készült !

Az általam megalkotott ún. megtérülési háromszöggel azt szeretném szemléltetni, hogy az energiahatékonysági beruházás pénzbeli (és nem társadalmi, környezeti) megtérülési idejének változása azonos technológiai szint és azonos szabályozási környezet mellett (azaz „ceteris paribus”) a tulajdonosok, az ESCO cégek és bankok számára egymással ellentétes előjelű.

Induljunk ki a 1-es pontból, a háromszög középpontjából (geometriailag súlypontjából). Ebben a pontban a megtérülési idő mindhárom szereplő számára elfogadható, ezt nevezhetjük az optimum pontnak.

Ilyen eset csak tökéletes piacon létezhetne, amilyen nem létezik. Minden szereplő azt szeretné, ha számára a beruházás a lehető leghamarabb megtérülne, így az épület tulajdonosainak célja, hogy már a beruházást követő első számla érezhetően kisebb legyen, mint a beruházás előtti, ezért ilyen szerződésre fog törekedni az ESCO céggel. A tervező-kivitelező ESCO cég célja, hogy az investált tőkéjét minél hamarabb viszont lássa, és számára nyereség termelődjön, így arra törekszik, hogy a tulajdonos felé csak később érvényesítse a kisebb energiaszükséglet okozta megtakarítást, másrészt hosszú lejáratú, minél alacsonyabb kamatú hitelek felvételét igyekszik felvenni. A pénzüintézetek pedig a kihelyezett hitelt szeretnék minél gyorsabban visszanyerni, és a kamatokon profitálni. Így a bank rövidebb

lejáratban és magasabb hitelkamatban érdekelt. A tulajdonosok a T, a vállalatok a V, a bankok pedig a B ponthoz szeretnék közelíteni a megtérülési időt.

A 2-es pontban a tulajdonos számláin az első hónaptól kezdve 100%-osan érvényesülnek a megtakarítások, a bank pedig rövid lejáratú, nagyon magas kamatú hitelt nyújt az ESCO cégnek. Ez a helyzet a cég számára fenntarthatatlan, a vállalat rövid idő alatt tönkremegy.

A 3-as pontban a tulajdonosok csak a hitel futamidejének lejárta után részesülnek az energia megtakarítás következtében létrejött költségcsökkenésben. A bankok magas kamatra adják a hiteleket, így hamar visszanyerik a befektetésüket, a vállalatok pedig a kedvezmények teljes elnyelésével csökkentik a megtérülési időt. Ebben a pontban a tulajdonos nem érdekelt a beruházásban, hiszen a költségeinek csökkenését csak nagyon sokára érzi meg, amikor lehet, hogy nem is ő lesz az épület tulajdonosa, társasház esetében pedig ez a helyzet lakossági ellenállást válthat ki.

A 4-es pontban a tulajdonosok viszonylag hamar részesülnek a megtakarított összegből, a bankok hosszú futamidejű és alacsony kamatú hiteleket nyújtanak, amely az ESCO cégek számára relatíve gyors megtérülést eredményez. A bankszektor számára a 4-es pont nem kedvező, hiszen csak nagyon sokára lesznek ismét a pénzüknél, a sok évig elmaradt nyereség következtében likviditásuk csökken, hitelezési aktivitásuk visszaesik, stabilitásuk pedig csökken.

Tehát mindhárom szereplő arra fog törekedni, hogy az 1-es optimális pontból az ő irányába tolódjon el a „munkapont”, az ő megtérülési ideje csökkenjen. A legerősebb szereplők a pénzintézetek, így a valós „munkapont” a B középpontú B1 sugarú körcikkkben várható.

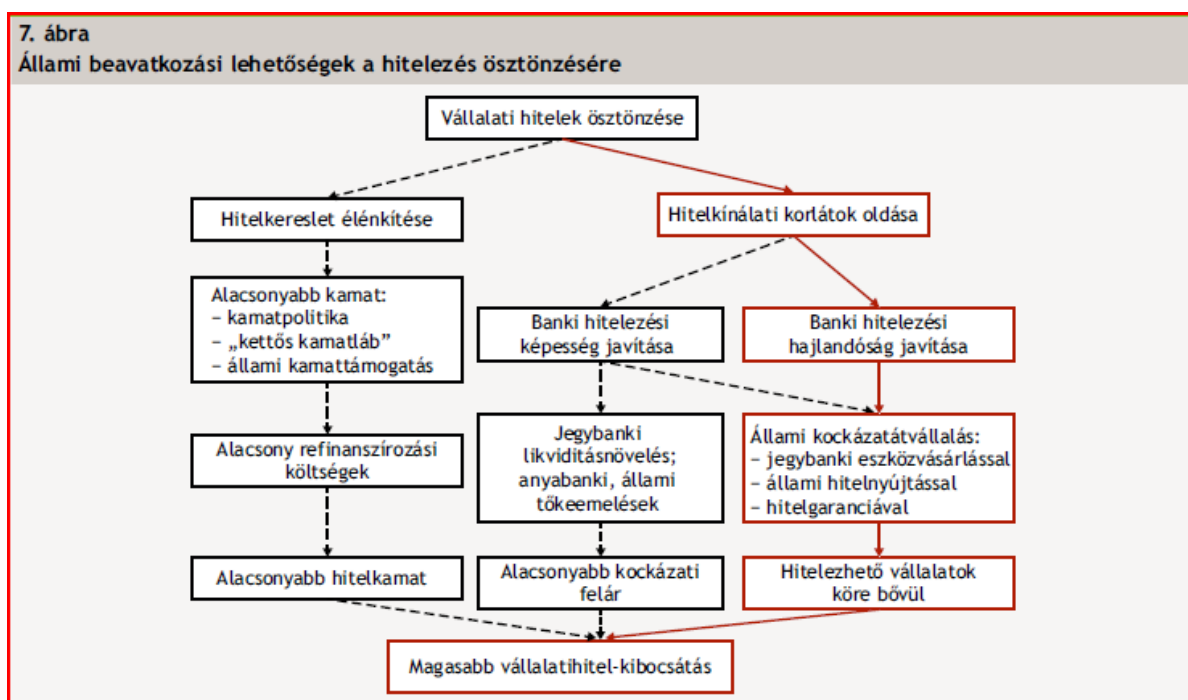
Eddig ceteris paribus feltételezéssel éltünk, és láthattuk, hogy ilyen körülmények között csak egymás rovására nyerhetnek a szereplők. Ez azt jelenti, hogy a finanszírozási rendszer kidolgozásakor az előző megtérülési háromszöghöz geometriailag hasonló, ugyanakkor kisebb háromszög (pirossal rajzolt háromszög) elérése a cél. Ehhez a külső körülmények változtatása szükséges.

Finanszírozási oldalon sok olyan találhatóak eszköz található, amely alkalmazása mindhárom szereplő számára előnyt jelent, konjunktúra és dekonjunktúra esetén egyaránt. Ilyenek az Európai Unió vagy egyéb (pl. állami) vissza nem térítendő támogatások, az állami garanciavállalás, illetve az olcsó refinanszírozási források bevonása. Ezek hatásairól, hazai alkalmazhatóságai lehetőségeiről később részletesen is írok.

3. HITELEZÉST ÖSZTÖNZŐ ESZKÖZÖK

A következőkben ismerjük meg a hitelösztönzés általános lehetőségeit „szektorsemleges” nézőpontból, azaz egyelőre még nem fókuszálva az energiahatékonysági beruházásokra. A hitelezés ösztönzés eszközeinek ismertetésében nagymértékben hagyatkozom az MNB [Fábián (2011)] elemzésére.

Az előző fejezetben megnevezett okokból kifolyólag a hitelezés ösztönzésére szükség van. A cél egy aktív, de kézben tartható és egészséges hitelpiac kiépítése. A beavatkozás helye és az alkalmazott módszert az határozza meg, hogy a hitelezés keresleti vagy kínálati oldalon fagyott be. A mai gazdasági helyzetben azt kell, hogy mondjuk, mindkét keresleti és kínálati oldalon is problémák vannak, azonban, ha súlyozni kell, akkor a bankok kockázatvállalása az egészséges hitelezés fő gátja.

3. ábra. Állami beavatkozási lehetőségek a hitelezés ösztönzésére

Forrás: Fábián Gergely, 13.o.

Az ábrán látható módon, ha a hitelezés keresleti oldalára kívánunk hatni, akkor a kamatláb csökkentését kell elérni. Ennek bevett és a felállított rendszerben is alkalmazott módja a kamattámogatás.

A kínálati oldalon problémát okozhat a hitelezési képesség és a hitelezési hajlandóság hiánya. A képesség javítása érdekében növelni kell a bankok likviditását például jegybanki eszközökkel (kamatcsökkentés), a kötelező tartalékráta csökkentésével vagy olcsó refinanszírozás biztosításával. A hajlandóság növelésének hatékony eszköze az állami hitelgarancia biztosítása.

3.1. HITELEZÉS ÖSZTÖNZÉSE FISKÁLIS SZUBVENCIOVAL (A BANKI KOCKÁZATOK ÁTVÁLLALÁSA NÉLKÜL)

A vállalati hitelezéshez nyújtott állami vagy egyéb támogatások legfőbb célja hitelkamatok csökkentése, hogy a vállalatok a piaconál olcsóbb hitelekhez jussanak, ezáltal nőjön a beruházási intenzitás.

3.1.1. Közvetlen kamattámogatás

Ebben az esetben a szükséges tőkét a bank teremti elő, és az állami vagy egyéb kamattámogatás mértékéig a csökkenti hitelkamatot. (pl. Széchenyi kártya)

3.1.2. Kamattámogatás refinanszírozással

Ekkor a finanszírozási szükségletet nem a bank teremti elő, hanem állami vagy külső forrásból jut hozzá kedvezményes áron, amelyet a felárral ellátva továbbít a vállalatok irányába. A refinanszírozás forrása lehet tehát az állam, az Európai Unió, az Európai Beruházási Bank (EIB), az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) és a Világbank is. Ebben az esetben a kamatkedvezmény költsége a refinanszírozót terheli. (ld. 10. fejezet)

3.1.3. A banki terheket a hitelkihelyezések függvényében csökkentő intézkedések

Ez esetben a költségvetés hajlandó lemondani a bankokat terhelő adók, illetékek egy részéről, amennyiben a pénzüintézetek növelik vállalati és lakossági hitelkihelyezésüket. Hazai példaként említeném a bankadót, amelyből aktív hitelezéssel akár 30% is leírható.

3.1.4. Az eszközök értékelése

Világos, hogy ha az államkincstár nyújtja az említett támogatásokat, az megterheli a költségvetést, fiskális feszültségekhez vezethet. Ezek az eszközök hatékonyak a hitelkereslet élénkítésében, azonban önmagukban állva allokációs problémákat okoznak, illetve a kínálatot

sem segíti. Ha a kedvezményezett vállalatok körét túl szűken szabják meg, akkor a program nem éri el a célját, hiszen nem jut elegendő többletforrás a cégekhez, ellenkező esetben olyan projektek is komoly támogatáshoz jutnak, amelyek nem térülnek meg. Ezek a módszerek nem élénkítik jelentősen a hitelkínálatot, hiszen bár növeli a bankok hitelezési képességét (refinanszírozás, nem saját tőkét hitelez ki), de a kockázatot továbbra is a pénzügyi intézmény viseli, a hitelezési hajlandóság alacsony marad.

Az eredmények azonban az említett eszközök sikerét mutatják: Az MFB refinanszírozott vállalati hiteleinek állománya 2008 harmadik negyedéve és 2011 első negyedéve között több, mint 30%-kal nőtt. A Széchenyi kártya állománya a válság alatt stagnálást mutatott, szemben a kereskedelmi bankok meredeken eső vállalati hitelállományával. (Igaz a Széchenyi kártya konstrukció állami viszontgaranciát is tartalmaz.)

A vállalati hitelezés adókedvezményrel való ösztönzése pozitívan hathat a hitelkínálatra, mivel növeli a hitelezési hajlandóságot, illetve keresletélénkítő hatása is lehet, amennyiben a bankok hajlandóak a kedvezmények egy részét kisebb hitelkamat formájában továbbítani a vállalatok irányába. Problémát jelent, hogy a költségvetés számára ez bevétel kiesést okoz, illetve olyan vállalatok is igénybe vehetik, amelyek egyébként is hiteleznének. [Fábián (2011)]

3.2. HITELÖSZTÖNZÉS FISKÁLIS KOCKÁZATVÁLLALÁSSAL

Ha egy állami vagy külső szereplő részben vagy egészben átvállalja a kockázatot a hitelező pénzügyi intézménytől, az jelentősen megnöveli a bankok hitelezési hajlandóságát, így a kínálat nő a kamatlábak pedig csökkennek. Ennek lehetséges formái:

3.2.1. Közvetlen hitelnyújtás

Mivel Magyarországon csak a bankok „teremthetnek” pénzt, így a közvetlen hitelnyújtás vagy az államkassza terhére történik, vagy egy külső szereplő által, aki általában egy nemzetközi szervezet. Magyarországon állami bankok nyújtanak hitelt közvetlenül (pl. MFB), a JESSICA program keretében pedig az EIB és az Európa Tanács Fejlesztési Bankja. [Fábián (2011)]

3.2.2. Garanciavállalás

Garanciát általában állami vagy államhoz közeli szervezet vállal a bankok által kihelyezett hitelek egy részére. Így tehát továbbra is a bank nyújtja a hitelt, de kockázata jelentősen csökken. Magyarországon ilyen viszontgaranciát nyújt a döntő részben MFB tulajdonú Garantiqa Hitelgarancia Zrt. Bár ez esetben az esetleges veszteségeket az állam viseli, az államháztartás adataiban ez csak elnyújtva jelentkezik. [Fábián (2011)]

3.2.3. Az eszközök értékelése

Az állami bankok által történő vállalati hitelezés a probléma gyökerét, az alacsony kockázatvállalási hajlandóságot kezeli. Az esetleges veszteségek azonban az államháztartásban a következő évben megjelennek, illetve az államadósságot is növelik, ráadásul nem tervezhető, implicit módon. Komoly probléma, hogy forrást ez esetben az állami bankoknak kell előteremteniük. Bár az állami pénzüzetek drágábban juthatnak forráshoz, mint maga az állam, de ez csak elméletileg okoz gondot. Elég csak arra gondolni, hogy 2011 őszén 120 milliárd, majd 2011 végén az állam a MFB-t és lánybankjait 60 milliárd forinttal tőkésítette fel, hogy az a jövőben is aktív hitelező legyen. További lehetőséget nyújthat kötvények kibocsátása. [Fábián(2011)]

A hitelezés monetáris, prudenciális, illetve adminisztratív eszközökkel történő élénkítése nem képezi a dolgozat tárgyát.

4. ESCO FINANSZÍROZÁS

Az ESCO finanszírozás ismertetésének alapját az Energiaközpont elemzése képezi.
[www.energiakozpont.hu].

2006/32/EK irányelv definíciója alapján az Energy Service Company (ESCO), vagyis az Energetikai Szolgáltató Vállalat az a természetes vagy jogi személy, aki energetikai és/vagy energiahatékonysági szolgáltatást nyújt a felhasználó létesítményei számára, részt vállalva annak gazdálkodási kockázatából. A szolgáltatás ellenértékének a fedezete (részben vagy egészben) az energiahatékonysági beavatkozás, egy Energiatakarékosági Szerződésben (EPC) előre lefektetett teljesítési kritérium rendszer alapján. [2006/32/EK Irányelv]) ESCO (Energy Service Cooperation) - finanszírozásnak nevezzük tehát azt a konstrukciót, amelynek keretén belül az energiacég előfinanszírozza a teljes beruházást, s költségei a működés során keletkező energia-megtakarításból – általában öt-tíz év alatt – térülnek meg.

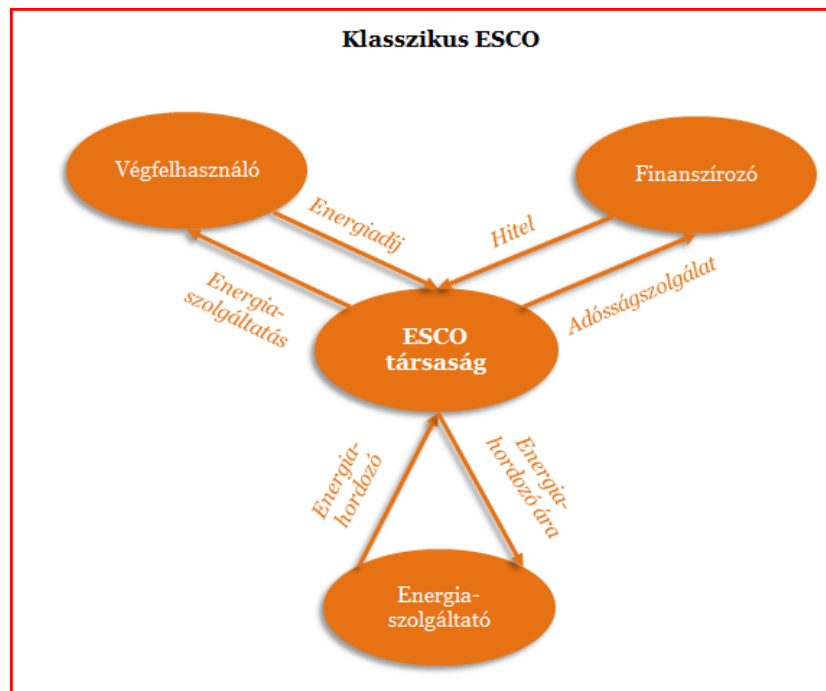
4.1. KLASSZIKUS ESCO FINANSZÍROZÁS

Az ESCO-finanszírozás során a kivitelező nemcsak a beruházás megvalósítását vállalja, hanem annak előfinanszírozását is. A végrehajtott korszerűsítések által garantált megtakarítások mértéke lehetővé teszi, hogy a beruházás teljes költsége ezekből finanszírozható legyen. [www.elmib.hu]

Tehát az ESCO cég belép a szolgáltató és felhasználó, illetve a felhasználó és a finanszírozó közé.

A felhasználó inentől kezdve az ESCO cégnek fizeti a szerződésben rögzített energiadíjat, az ESCO cég pedig az energiahatékonysági beruházás következtében lecsökkent fogyasztásnak megfelelő kisebb számlát a szolgáltató felé. Természetesen a beruházásnak a felhasználó számára akkor van értelme, ha a havi számlája kisebb lesz. Az ESCO cég szerződésben garantálja a fizetendő díj csökkenését, azonban a megtakarításnak a díjakba való beépítésének ütemezése többféle is lehet. Az egyik gyakorlat szerint néhány (például három) évig a felhasználó változatlan számlát fizet, majd ezután érvényesül a havi díjakban a megtakarítás. Ugyanakkor az a forgatókönyv is rögzítésre kerülhet a szerződésben, hogy rögtön a beruházást követően jelenjen meg a megtakarítás a felhasználói oldalon is. Az első

esetben az ESCO cég számára hamarabb megtérül, így számára ez az előnyösebb megoldás. Ugyanakkor például egy társasház esetében a lakók közönyösségét, sőt ellenállását is kiválthatja, hogy csak évek múlva lesz „eredménye” a beruházásnak. (Lehet, hogy ő addigra már el is költözik onnan – személyes tapasztalatok alapján.) A második eset nyilvánvalóan a felhasználónak kedvezőbb és ezzel párhuzamosan kitolja az ESCO cég megtérülési idejét. [Silvia Rezessy (2010)]

4.ábra A klasszikus ESCO konstrukció logikája

Forrás: Pénzcentrum.hu (2012)

Magyarországon főként az önkormányzatok, és költségvetési intézmények energiagazdálkodásában terjedt el széles körben az ESCO finanszírozás gyakorlata. Az ESCO konstrukció elterjedésében szerepet játszott a meglévő létesítmények alacsony fokú energiahatékonysága, valamint az állami és önkormányzati szféra eladósodottsága, állami feladatok kiszervezése és adózási terhek optimalizálása is. Míg az energiahatékonyságban rejlő tartalékok kiaknázása nemzetgazdaságilag is hasznos tevékenység, addig az eladósodottság növekedésének a látszólagos kiküszöbölése és adóterhek viselésének időbeli eltolása által motivált külső beruházás és pénzügyi mérlegen kívüli harmadik feles finanszírozásnak káros hosszú távú hatásai is lehetnek a teljes szerződéses időszakra nézve, amennyiben a szerződés megkötésekor nem járunk el körültekintően. [www.energiakozpont.hu]

4.2. MAGYAR KRITÉRIUM RENDSZER

Mivel a hazai energiahatékonysági és megújuló energiák alkalmazásán alapuló beruházásokat és fejlesztéseket szeretném új alapokra helyezni, így célszerű a tervezetet nem csak az uniós irányelvekkel, hanem a hazai kritériumrendszerrel is összhangba hozni.

A következőkben tehát a hazai ESCO kritériumrendszer főbb elemeit ismertetem, a teljesség igénye nélkül. [www.energiakozpont.hu]

- **Energia megtakarítás** - Egy ESCO- cégnek az energiahatékonysági korszerűsítés révén keletkező energia megtakarítás minimum mértékét szerződésben is garantálnia kell, melynek nem teljesítése esetén az ESCO gazdasági kockázatot vállal.

Mivel az energia megtakarításból profitál, így ennek a kritériumnak a teljesítése az ESCO cégnek is elemi érdeke.

- **Gazdaságosság** - Az ESCO konstrukció egy olyan energia megtakarításból finanszírozható korszerűsítés kell legyen, amely a végfelhasználó pénzforgalmát (cash flow-ját) nem érinti negatívan, az indexált bázisállapothoz képest. Azaz az energia megtakarításból származó költségmegtakarítások meg kell, hogy haladják az ESCO révén vállalt törlesztés jellegű és egyéb díj kötelezettségeket. Ez egyértelműen biztosítja a végfelhasználó számára, hogy a beruházás nem növeli az adósságállományát, nem lökheti adósságspirálba.

- **Futamidő** – Az ESCO futamidő nem haladhatja meg a berendezések élettartamát, kivéve ha az ESCO karbantartási kötelezettséget vállal beleértve a felújításokat is.

A berendezések élettartama kritikus, hiszen napelemek esetében ez nagyjából 20 év körül alakul (technológiafüggő és folyamatosan javul), így az ESCO futamidő sem lehet több. Kiemelendő, hogy bár a technológia élettartama elérheti a 20 évet, hatásfokcsökkenés már 8-10 év után elkezdődhet, amely megnehezíti a megfelelő megtakarítás elérését.

- **Átláthatóság** - Biztosítani kell, a számlákon, szerződésekben, világos, érthető módon a végső fogyasztók számára információk elérhetőségét.

A fogyasztók számára egyszerűen érthetővé kell tenni, hogy mennyi energiát, és ezáltal hány forintot spórol meg havonta a beruházás következtében, illetve, hogy ez a vállalat/önkormányzat/az egyes lakosok számára ez havi szinten mennyi megtakarítást jelent.

- **Árindexálás** – A beruházás finanszírozásához kapcsolódó költségek előre rögzített keretek között kell, hogy történjenek időközi inflációs felár alkalmazása nélkül.

- **Tulajdonjog**- Az ESCO szerződéses futamidő végén a tulajdonjog át kell, hogy száll a végfelhasználóra, nulla körüli értéken, kötelezettségektől mentesen.

[www.energiakozpont.hu]

4.3. AZ ESCO KONSTRUKCIÓK ELŐNYEI ÉS HÁTRÁNYAI A HAZAI TAPASZTALATOK ALAPJÁN

Előnyök:

➤ Fejlesztés eladósodottság nélkül

Az ESCO definíciójának szigorú értelmezése alapján a beruházás energia megtakarításból valósul meg, így nem növeli az intézmény eladósodottságát.

➤ Méretgazdaságos beszerzések

Az ESCO-k portfóliójuk révén jelentős árengedmények képesek elérni a beszállítóikkal és bankokkal szemben.

➤ ÁFA finanszírozás áthidalása

Az ESCO képes a beruházási során jelentkező ÁFA terhek kiküszöbölésére, az ÁFA terhek megfizetésének az időbeli eltolása mellett üzemeltetésen keresztül.

[www.energiakozpont.hu]

Hátrányok:

➤ Rövidtávú igények fejében vállalt hosszú távú kötelezettségek

Egy önkormányzat vagy egy gazdálkodó szervezet azért választhatja az ESCO konstrukciót, mert az rövidtávon látszólag eladósodottság nélkül teremt értéket, hosszú távon magas kötelezettségvállalás velejárója lehet:

- Energia költségmegtakarítást meghaladó mértékű hosszú távú költségek tartós kötelezettségvállalás mellett.
- A hő piac hosszú távú átengedése, más megújuló és egyéb kezdeményezések elmaradása.

➤ **Extra profit lehetőségek külső kiaknázása** - Az energia megtakarítás eredményének jelentős része nem marad az állami és önkormányzati szektoron belül.

➤ **Átláthatóság hiánya** - Az ESCO sok esetben nem érdekelt transzparens keretek megteremtésében és a konstrukció hátrányainak a felfedésében.

[www.energiakozpont.hu]

4.4. EGYÉB ESCO TÍPUSÚ KONSTRUKCIÓK

- Zártvégű ESCO portfólió

Zártvégű ESCO konstrukció esetében az ESCO vállalatok 100%-ban hitelből finanszírozzák magukat elkerülve a drágább tőkekölségű saját erő használatát. A bank erre csak abban az esetben partner, ha a rendszer a futamidő alatt teljesen zárt, azaz a tulajdonos ESCO cég csak a törlesztések maradéktalan teljesítése után juthat profithoz, míg a futamidő alatt nincsen osztalék és egyéb ágon történő kifizetés. Ez azonban nem zárhatja ki annak lehetőségét, hogy a végfelhasználó számára az energiahatékonyságból eredő kiadáscsökkenés a futamidő letelte előtt érzékelhetővé váljon.

Önerő híján az ESCO cégek valóban választhatják ezt a lehetőséget is.

- Állami / önkormányzati tulajdonú ESCO-k

Számos országban van példa az állami szféra tulajdonában lévő ESCO-kra (így

Spanyolországában, Németországban, Olaszországban, Ausztriában, és Ukrajnában).

Az állami tulajdonú ESCO-k voltaképpen saját piacukat fedik le és mivel az energiatakarékosságban, és nem a profitban érdekeltek, ezért a profit a rendszeren belül marad, így szélesebb körben képesek intézmények bevonására. Szerződéses oldalról nézve is kisebb kockázatot jelent egy állami ESCO, tekintettel a nagyobb mértékben közös érdekeltségekre.

Az ilyen cégek mögött maga a magyar állam áll, jelentősen csökkentve a kockázatokat. A tőkehiánnyal és adóssághegyekkel küzdő magyar állam lehetőségei azonban behatároltak e téren, így súlyuk az elkövetkezendő évek során nem lesz jelentős.

[www.energiakozpont.hu]

- Német PICO rendszer

A német szociális piacgazdaság keretei között nem meglepő, hogy az állam, illetve az önkormányzatok szerepe az energiahatékonysági beruházások terén is jelentős. A PICO betűszó, (Public Internal Performance Commitments) jelentése Állami Belső Energiatakarékossági Kötelezettségvállalás. A PICO rendszer keretében egy külön szervezet jön létre az energiatakarékossági projektek integrálására és szervezésére, amely az ESCO-hoz hasonló elven működik. Ez a szervezet végzi a teljes körű munkát az előkészítéstől, a fővállalkozáson és finanszírozáson át a karbantartásig, a meglévő tudásbázisra alapozva. Ezáltal a méretgazdaságosság nyújtotta előnyök az állami szférában maradnak.

[www.energiakozpont.hu]

5. A MÉLYINTERJÚ ÉRTÉKELÉSE

Ebben a fejezetben röviden értékelem az általam készített mélyinterjút. A dolgozatban több helyen visszautalok az interjúban elhangzottakra. Az interjút megelőzően egy-egy kérdéslistát küldtem az interjú alanyának, Árvai Lászlónak. A kérdéslista a dolgozat végén melléklet formájában megtalálható. Szervezés alatt áll egy másik mélyinterjú is, amelyben egy banki szereplőt szeretnék megszólaltatni, azonban a dolgozat leadásának határidejéig még nem tudtam tető alá hozni a beszélgetést.

Interjú Árvai Lászlóval, az Alfasolar Hungária Kft. ügyvezetőjével

Árvai László tapasztalatai szerint az energiahatékonysági beruházások egyik legkomolyabb gátjai a magas piaci hitelkamatok. Véleménye szerint addig nem lehet érdemi növekedés a szektorban, amíg a hitelezés körülményei – így az alapkamat – és a pénzintézetek hitelezési magatartása – irreális kamatfelárak, kevés hitel – nem javulnak.

Továbbá kiemelte a gyakran tapasztalható hozzá nem értést, amely a pályázatok kiírásakor is szembetűnő. Például volt olyan KEOP pályázat, amelyben napkollektorok fűtés rásegítésre történő használatát támogatták, holott világos, hogy ez teljesen értelmetlen dolog. Fűtésre ugyanis döntően télen van szükség, a nyílt és erős napsugárzás pedig, amelyet a napkollektor használni tud, télen minimális.

A megtérülési idő terén véleménye szerint nem a technológiával van gond, hanem a bizonytalanságot és a megtérülés elhúzódását a magas hitelkamatokra vezeti vissza. Véleménye szerint az általam javasolt kamattámogatás ilyen magas kamatok mellett nem hatásos eszköz, ugyanakkor alacsonyabb alapkamat (és bankközi kamatláb) mellett már működőképes lehet.

Az általam felvázolt két forgatókönyv közül egyértelműen az MFB finanszírozást támogatta, véleménye szerint az MFB-nek kellene alacsony kamatú (alapkamat körüli) hiteleket nyújtania. Azt az elképzelést is támogatta, miszerint az uniós pályázatok nyertesei számára a támogatást a pénzintézet, az MFB előfinanszírozza (engedményezze), így gyorsítva a

forráshoz jutást. Szakmai tapasztalata alapján úgy tartja, megbízhatóbb és korrektbb partner az állami tulajdonú pénzintézet, mint a profitorientált kereskedelmi banki szektor.

Emellett egy egészen egyedi és innovatív finanszírozási elképzelést is megismerhettem, amelyet Árvai László Decentralizált „Önkormányzati Erőmű Társaságoknak” nevezett el. [Árvai (2010)]

Kérdésemre kifejtette továbbá, hogy a beszállítói között szinte kizárólag külföldi partnereket találni, a hazai megújuló energiaszektor eszközigényét biztosító hazai feldolgozóipar sajnos igen gyenge, így e kapacitásokat importálni kell.

6. FINANSZÍROZÁSI RENDSZEREK

6.1. „ZÖLD BANK” – MFB FINANSZÍROZÁS VAGY ZÖLD DIVÍZIÓ

Kezdetben államközpontú finanszírozási rendszerben gondolkodtam, ahol egy állami tulajdonú pénzügyintézet vállalja a főszerepet a hitelezésben. Ezt neveztem el **Zöld Bank – MFB finanszírozásnak**. Majd fokozatosan kialakítottam ennek „piaci” alternatíváját, ahol a finanszírozás terén főszerepet a hitelintézetek játsszák. A pénzügyintézetek keretein belül jön létre az ún. **Zöld Divízió**, amely az energiahatékonysági beruházásokat és fejlesztéseket hivatott finanszírozni. Az állam pedig elsősorban garanciavállalással, illetve ösztönző és stabil szabályozással segíti a szektor fejlődését.

Kiemelném, hogy az általam felépített komplex finanszírozási rendszer, a szuverén állami pályázatok rendszerét, így a kvótaeladásokból származó bevételekre alapozott Zöld Beruházási Rendszert (ZBR) nem érinti, ahogyan nem is veszi át teljesen a szerepüket, ezek továbbra is indokoltak és nélkülözhetetlenek. A következőkben bemutatásra kerülő PRGR rendszer tehát a többi finanszírozási eszköz mellett, illetve azokkal összekapcsolva is működhet.

Fontos már most kiemelni, hogy a bemutatásra kerülő rendszerben **ESCO finanszírozást feltételezek**, azonban a rendszer más típusú megoldások (pl. egyedi finanszírozás) mellett is működőképes.

6.2. ZÖLD BANK – MFB FINANSZÍROZÁS

A **Zöld Bank – MFB finanszírozás** rendszerében egy állami tulajdonú pénzügyintézet, a Magyar Fejlesztési Bank (MFB) feladata az energiahatékonysági (ezen belül az épület energiahatékonysági) beruházások hitelezése, illetve az EU-s támogatások továbbítása a kedvezményezettek felé. A finanszírozási rendszer 4 pillére az Előfinanszírozás (**Prefinance**), a Kamattámogatás (**Rate Support**), az állami garancia (**State Guarantee**), illetve a Refinanszírozás (**Refinance**). Bár „Zöld Bank”-ot írtam, nem szükséges önálló intézményt létrehozni, hanem elegendő, ha az MFB tőkéje megemelésre kerül, és ezzel párhuzamosan

létrehozásra kerülnek azok a hitelkonstrukciók, amelyek kedvező kamatúak, illetve elősegítik az uniós pénzek lehívását.

Az első lépés az MFB tőkeemelése lenne, ez természetesen csak a költségvetés terhére történhet, de mivel megtérülő, illetve társadalmi és ökológiai előnyökkel járó beruházásokról van szó, a tőkeemelés indokolt. Az energiahatékonysági beruházások finanszírozása gazdaságélénkítő hatású, így a mindenkori kormányzat számára is elfogadható, hogy a folyamatos finanszírozás érdekében évről évre tőkeinjekciót igényel a „Zöld Bank”. Ennek mértéke elsősorban a kereslet függvénye.

Az EU-s támogatásokhoz döntően utófinanszírozás formájában jutnak hozzá a kedvezményezettek. Az utófinanszírozás azonban lassú, a piaci logikával ellentétes eszköz. Az MFB azon kedvezményezettek (önkormányzatok, állami intézmények, társasházak, vállalatok) számára, amelyek igazolják, hogy jogosultak az uniós támogatásra, **előfinanszírozza a támogatás teljes összegét, valamint az önerő jelentős részét.** Mivel az önerő, illetve az uniós támogatáson felüli tőkerészt a beruházók eddig is valamely pénzintézettől vették fel, így a támogatás előfinanszírozása nem lenne más, mint egy komplex hitelkonstrukció egyik eleme. Az EU-s támogatást a pályázaton nyertes beruházók „átengedik” az MFB-nek, amely így ezekhez a pénzekhez utófinanszírozás formájában jut hozzá.

Az MFB a támogatás teljes összegét beépíti a kamatokba, amely így a kedvezményezettek számára kvázi kamattámogatásként realizálódik. Bár a kamattámogatási pillér MFB finanszírozás esetén külön nem jelenik meg, a rendkívül alacsony kamatok képzésekor beszámításba került, ezzel szavatolva az alacsony kamatot.

Kockázatsökkentés céljából, ahogyan bármely hitel esetében, úgy az MFB hitelek esetében is fel kell mutatni a megfelelő fedezetet, amely lehet ingatlan, ingóság, illetve a Széchenyi Hitelekhez hasonlóan **állami garancia** is. Ebben a tekintetben az állami tulajdonú MFB pénzpiaci szereplőként működik.

A költségvetési kiadásokat mérséklése érdekében **olcsó refinanszírozási források bevonása** is indokolt. Az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD), az Európai Beruházási Bank (EIB) vagy éppen a Világbank komoly refinanszírozója a magyar beruházásoknak, ráadásul előbbi kettő számos energiahatékonysági programnak „mecénása” volt.

Az MFB energiahatékonysági beruházási hitelek könnyen célirányossá tehetőek, ha valamely konkrét szegmens, pl. a KKV szektor támogatása a cél.

A legnagyobb előnye azonban az, hogy az állam által garantált **alacsony kamatlábú kiszámítható hitelezést biztosít**, amely az uniós támogatások kamattámogatássá konvertálása által még alacsonyabbá válik. A kamat rögzített, csak az alapkamattal vagy a bankközi kamatlábbal mozoghat.

Az alacsony kamat természetesen csak megfelelő biztosíték mellett igényelhető, amelynek az ESCO konstrukcióban jelzálognak tekintett „beruházás tárgya” nem felel meg, hiszen a szigetelés a falból nem szedhető ki, az új ablakokat sem veszik ki a házból. Így a hagyományos ingatlan, ingóság, illetve készpénz mellett biztosítékként kiváló eszköz a Széchenyi Hiteleknel megismert **Garantiqa Hitelgarancia Zrt. készfizető kezességvállalása, amely mögött 85%-os állami garancia áll.**

A következőkben tekintsünk két példát az MFB által jelenleg is nyújtott hitelekre.

6.2.1. MFB Kisvállalkozói Hitel

Az MFB kisvállalkozói hitel **15 évre 3 havi EURIBOR+5%/év-es** kamatot kínál, amely jelenleg **5,25%-os** hitelt jelent (a járulékos költségeket nem számítva). Ez azt jelenti, hogy a magyar alapkamat, illetve bankközi kamatláb alatt juthatnak hitelhez a vállalkozások. Hozzá kell tenni, hogy a szükséges biztosíték a teljes hitelösszeg és az 1 éves kamat 100%-a. A biztosíték lehet ingatlan, ingó vagyon, készpénzóvadék, illetve a **Garantiqa Hitelgarancia Zrt. 80%-os készfizető kezességvállalása** is, amelyre az állam 85%-os viszontgaranciát vállal. Ezért természetesen garanciadíjat kell fizetni, ennek értéke évente a hitelösszeg 1,7%-a. [MFB (2012a)]

6.2.2. „Sikeres Magyarországért” Panel Plusz Hitelprogram

A hitelprogram célja helyi önkormányzatok, lakásszövetkezetek, illetve társasházak energia-megtakarítást eredményező fejlesztések és korszerűsítések ösztönzése. Ezek a hitelek gazdálkodó szervezetek számára nem elérhetőek. A megcélzott projektgazdák kiemelt állami támogatás élveznek, ebből eredeztethető a rendkívül alacsony hitelkamat, amely legfeljebb 15 évre **3 havi EURIBOR+2,5 – 3,5%**, amely jelenleg **2,75-3,75%-os** elképesztően alacsony kamatlábat jelent. [MFB (2012b)]

6.2.3. Green Investment Bank

Nagy-Britanniában 2010 végén létrehozták a Green Investment Bankot, amelynek feladata olyan pénzügyi termékek kifejlesztése, amelyek segítik a befektetőket a megújuló energiaforrásokat alkalmazó beruházásoknál. [Raiffeisen – Equinox (2011)] Tehát a brit elképzelés az általam felvázolt két forgatókönyv közül az MFB finanszírozáshoz áll közelebb, noha a Green Investment Bank nem önálló főszereplőként van jelen a brit energiahatékonysági szektorban, hanem szoros kapcsolatban a kereskedelmi bankokkal, befektetési alapokkal.

A Green Investment Bank számos pénzügyi ösztönzőt alkalmaz. Közvetlen beruházási támogatásokat nyújt, önálló finanszírozóként, társfinanszírozás formájában, emellett garanciaszervezetként működik a befektetők kockázatainak csökkentése céljából, illetve biztosító szerepkört is ellát. Például extrém időjárási viszonyok esetén a banknál biztosítás köthető, ezzel is ösztönözve a szélerőművek telepítését. [The Green Investment Bank (2011)]

6.3. ZÖLD DIVÍZIÓ - FINANSZÍROZÁS A KERESKEDELMI BANKOK ÁLTAL

A Zöld Bank által történő finanszírozás számos problémáját kezeli, ha a rendszer az középpontjában nem az MFB áll, hanem a hazai kereskedelmi bankok. Az elképzelésem szerint a kereskedelmi bankok az intézményrendszerükön belül létrehoznak egy ún. Zöld Divíziót. Ez a Zöld Divízió lesz felelős a bank zöld gazdaságot érintő feladatainak kezeléséért, így az épület-energiahatékonysági beruházások finanszírozásáért is.

Fontos, hogy már az elején definiáljuk az állam szerepét. A kereskedelmi bankokon keresztül történő finanszírozás esetében az állam szabályozó, illetve garanciaszervezet szerepkört lát el.

A finanszírozási rendszer négy alappillére hasonlóan az MFB finanszírozáshoz, **az előfinanszírozás, a kamattámogatás, az állami garancia és az olcsó refinanszírozási források bevonása.**

A rendszer működése a következő: Az EU-s pályázatokon győztes beruházók számára a kereskedelmi bankok megelőlegezik, **előfinanszírozzák** a támogatás teljes összegét és az önerő jelentős részét. Mint már említettem, a pályázók gyakorlatilag minden esetben

felvesznek valamilyen hitelt, hiszen a pályázati önerő, valamint a támogatáson felüli részt finanszírozását döntő részben kölcsönből fedezik, illetve a pályázatokhoz bankgarancia felmutatása is szükséges. Tehát csak az átlagos hitelkonstrukció bővülne újabb elemekkel.

Ilyen konstrukció egyébként már létezik (UniCredit Széchenyi Támogatást Megelőlegező Hitel, illetve Önerőt Kiegészítő Hitel). Az EU-ból a bankok számára utófinanszírozásként realizálódó támogatást pedig a pénzüintézetek **kamattámogatássá konvertálják** és beépítik a hitelkamatokba, jelentősen csökkentve azt.

MFB és kereskedelmi banki finanszírozás esetében is az előfinanszírozás feltétele az energiahatékonysági pályázaton való pozitív elbírálás lenne, azaz a pályázaton való siker igazolása. A pályázóknak azonban már a pályázat beadásakor fel kell mutatniuk a források meglétét. Ez elegendő saját forrás híján lehet banki ígérvény is, azaz a pályázóknak először a bankjukhoz kell fordulniuk hitelért, majd a pályázaton való sikert igazoló dokumentummal ismét a pénzüintézetükhöz, amely nem csak önerő jelentős részét, hanem a támogatás teljes összegét is megelőlegezi, meghitelezi a számára. Elbizonytalanító lehet, hogy egy pályázaton való sikerességet igazoló dokumentum elegendő lehet-e egy projekt előfinanszírozásához, de mivel a támogatás összege végül „csak” kamattámogatás formájában realizálódik a beruházónál, így a támogatás bukásakor hagyományos hitellé alakulva továbbra is érvényben marad a megállapodás, igaz már kamattámogatás nélkül.

Az előfinanszírozás tehát a bankok számára olyan, mintha hitelt helyeznének ki. Ennek kapcsán számos probléma felvetődik. Az első alapvető kérdés a fedezet. Ez általában ingatlan, ingóság vagy készpénz, illetve valamilyen garancia szokott lenni. Az energiahatékonysági beruházásoknál elterjedt, és a PRGR rendszerben feltételezett ESCO esetében az EK rendeletben is szerepel, hogy a fedezet a beruházás tárgya. Ez azonban egy téves elképzelés. Árvai László, az Alfasolar Hungary Zrt. ügyvezetője is megerősítette, hogy energiahatékonysági projektek esetében a beruházás tárgya nem lehet fedezet a bank számára, hiszen a szigetelés a falból nem vehető ki, a nyílászáró szintén nem, a hőszivattyút pedig nem ássák ki csövestül a földből. A napelemek és napkollektorok pedig használtak, amortizálódva eredeti árúknak csak a töredékét érik. Önkormányzatok, társasházak, vállalatok pedig nem adják ingatlanukat jelzálogba, készpénztartalékkal pedig nem feltétlenül rendelkeznek. A megoldás számukra az **állami garanciavállalás**.

Az MFB finanszírozáshoz hasonlóan a banki hitelek fedezete a Garantiqa Hitelgarancia Zrt. 80%-os készfizető kezességvállalása lenne, amelyre az állam 85%-os viszontgaranciát nyújt.

A hiteleknek pedig garanciadíjat kell fizetniük a garanciaszervezetnek. Az állami garancia révén jelentősen csökken a bankokat terhelő kockázat, így ez az eszköz a hitelezési hajlandóság növekedéséhez és alacsonyabb hitelkamatokhoz vezet.

Felmerül a kérdés, hogy mi történik akkor, ha a beruházó számára már előfinanszírozva lett a támogatás, de nem teljesíti a követelményeket, szabálytalanságokat követ el a projekt során, stb. Ez esetben természetesen az EU nem fizeti ki a támogatás soron következő részletét, vagy az egész támogatást (ha olyan a konstrukció), vagy a projektgazdának vissza kell fizetni a támogatást az EU részére. Ha az ügyfél fizetéseképtelen, akkor a kifizetett támogatás kárba veshet, a hitel visszafizetése pedig megkérdőjeleződik.

A bankok, illetve az MFB számára is megoldást jelent a 80%-os állami garanciavállalás, így a pénzintézetek negatív forgatókönyv bekövetkezésekor is csak minimális veszteséggel számolhatnak. A garanciaszervezet, ezen keresztül a magyar állam a hitelek bedőlésekor komoly veszteséggel kell, hogy számoljon, amelyet enyhít a beruházó által folyamatosan fizetett garanciadíj, illetve az, hogy a beruházók a garanciaszervezeten keresztül egyfajta kockázatközösséget alkotnak. A beruházás tárgya, amennyiben mobilizálható, szintén a készfizető szervezetet illeti. A kérdés, hogy mi lesz ekkor a kifizetett támogatással? Ezt részletesen tárgyalom az Előfinanszírozás című fejezetben.

Hitelezés szempontjából kulcsfontosságú az **olcsó refinanszírozási források minél nagyobb mértékű bevonása**. Refinanszírozás esetében a bank nem saját tőkéből hitelez, hanem kívülről, egy külső intézménytől kapott összeget közvetít a partnerei felé. Mivel a bank nem saját pénzt hitelez, így ez nem befolyásolja a tőkemegfelelést, így végső soron megnő a pénzintézet hitelezési képessége. Ideális esetben a refinanszírozási kamatláb alacsonyabb a bankközi kamatlábnál, így a hitelbőség mellett alacsonyabb kamatok is várhatók.

Az 1. táblázatban a két alapvető forgatókönyv, a Zöld Bank – MFB finanszírozás és a kereskedelmi bankokon keresztül történő finanszírozás kerül összehasonlításra. Deklarálom, hogy a szempontok kialakítása, illetve ezek értékelése is a saját szuverén, ugyanakkor kutatáson és tapasztalatokon alapuló véleményemet tükrözi.

1. táblázat. Érvek és ellenérvek a Zöld Bank valamint a Zöld Divízió mellett és ellen

	Előnyei	Hátrányai
Zöld Bank	✓ a nemzetgazdaság érdekeinek képviselése nagyobb mértékben biztosított, a finanszírozó könnyen felelősségre vonható ✓ várhatóan alacsonyabb hitelkamatok, hiszen a kockázatokat nem hárítják át a lakosságra – non profit jelleg ✓ összhang a nemzetgazdasági célkitűzésekkel ✓ a támogatások célirányosabbak lehetnek	× komoly állami tőkét igényel, évről évre terheli a költségvetést × korrupciós kockázatok × kevesebb tőkét képes biztosítani, mint a kereskedelmi bankok × áldozata lehet a költségvetési kiigazításoknak
Zöld Divízió	✓ a bankok a saját intézményrendszerük segítségével bonyolítják le az ügyleteket ✓ már bevált banki eszközök és módszerek alkalmazása, a bank végzi a kockázatértékelést ✓ kevesebb állami forrást igényel, kisebb költségvetési teher ✓ nem növeli az állami adminisztrációt ✓ a bankrendszerrel való kapcsolat javulása ✓ kisebb a korrupció valószínűsége	× a bankok az indokoltnál magasabb hitelkamatokat állapíthatnak meg × az ágazat jelentős részben ki van téve a piaci változásoknak × nemzetgazdasági, környezetvédelmi és társadalmi érdekek teljesülése nem biztosított × kevésbé teszi lehetővé a KKV szektor célirányos támogatását

Forrás: A táblázat a szerző saját elképzelése alapján készült !

A táblázatban is látható módon, kereskedelmi banki finanszírozás esetében jóval kisebb a költségvetés terhe, mintha az MFB-n keresztül történne a hitelezés, illetve a közvetlen feltőkésítésen túl újabb adminisztrációs terhek sem sújtják az intézményt, ezen keresztül az államot. Az állam terheinek csökkentése egyébként illeszkedik a jelenlegi kormányzati irányvonalhoz. Emellett javul a kapcsolat a bankrendszerrel, egy ilyen megállapodás az állam és bankok között javíthatja az ország iránti bizalmat. Végül pedig csökken a korrupció valószínűsége.

A kereskedelmi bankokkal ellentétben az MFB elkötelezett az ország gazdaságának fejlesztése érdekében és nemzetgazdasági, illetve a társadalmi érdekeket is szem előtt tartja. A kereskedelmi bankok a kockázatokra hivatkozva nagyon keveset hiteleznek, és azt is magas kamatok mellett teszik. Az MFB akár alapkamat közeli hitelkamatokat is kínálhatna, a kamatszámítás pedig átlátható is világos, a kereskedelmi banki gyakorlattal ellentétben.

Az MFB finanszírozást erősíti az a tény is, hogy a környezeti piac, így az energiahatékonysági és megújuló energia szektor is egy „mesterséges”, államilag motivált piac. [Kósi, Valkó (2006)]

Egy finanszírozási rendszer akkor lehet hatékony, ha abban minden szereplő érdekei érvényesülnek. A PRGR rendszerben kereskedelmi bankok által történő finanszírozás esetén a potenciális kedvezményezettekkel való konzultációt követően az állam és a pénzintézetek (pl. Bankszövetség) között kölcsönös kötelezettségvállaláson alapuló kölcsönösen előnyös megállapodás köttetendő. Amely kérdésben szükséges, ott az Európai Unió is bevonásra kerül.

A PRGR rendszer kereskedelmi bankok keresztül történő finanszírozás során a cél egy olyan komplex, proaktív és transzparens finanszírozási rendszer kidolgozása, amely biztosítja a tőkét a beruházásokhoz és fejlesztésekhez, méghozzá kedvező hitelek, átlátható kamatszámítás, teljesíthető adósságszolgálat mellett. Továbbá gyorsítja az uniós és egyéb támogatások lehívását, és elősegíti a külső források bevonását. A felépített finanszírozási rendszer elősegíti a bankok aktív hitelezését, megosztja a kockázatot az állam és a pénzintézetek között.

A négy pillér a finanszírozás 4 alapvető problémájára kíván megoldást nyújtani.

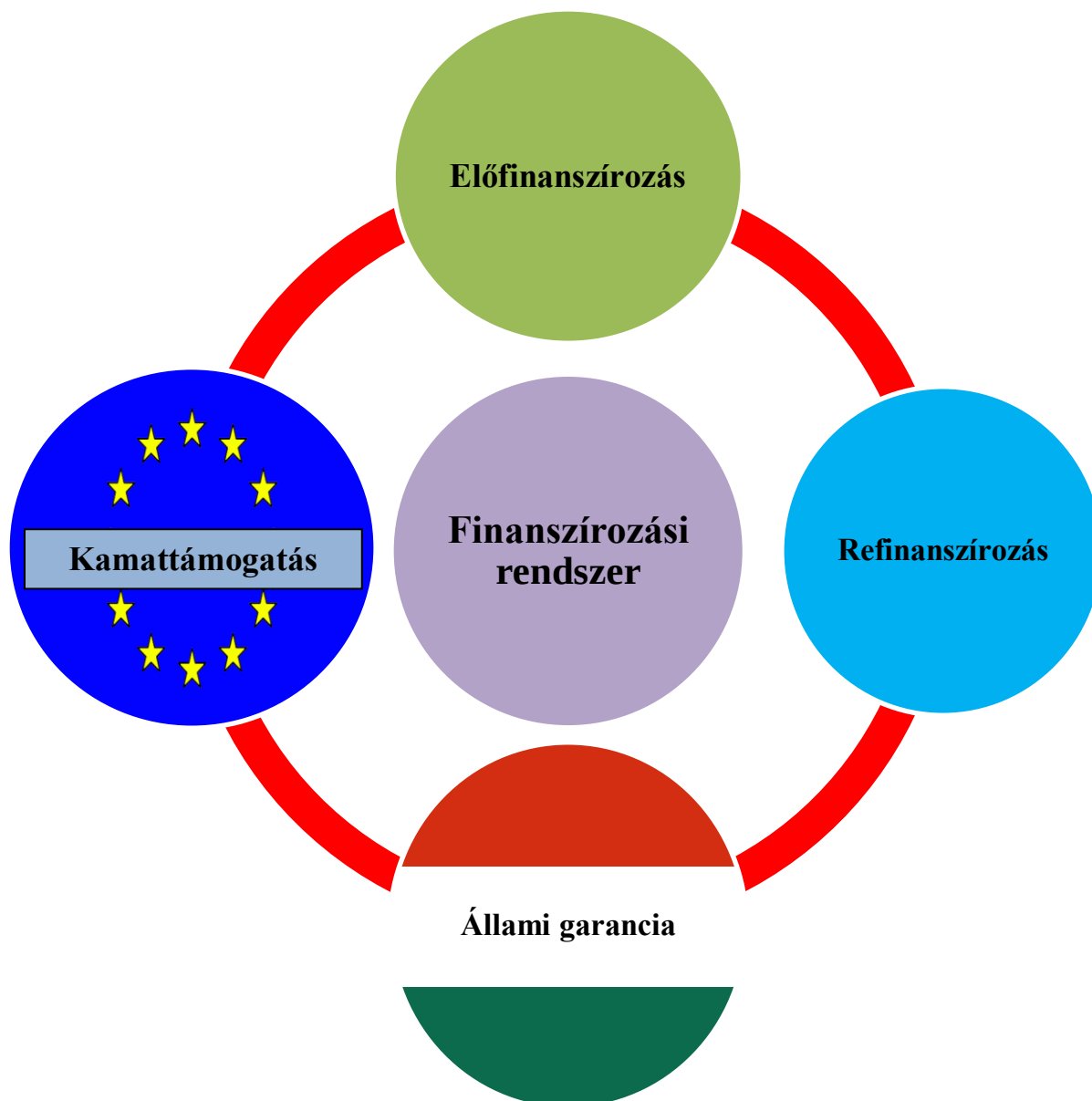
Az előfinanszírozás elősegíti a beruházások ütemének gyorsulását, felszámolja a likviditási problémákat. A kamattámogatás csökkenti a hitelek kamatterheit, ezáltal növeli a hitel iránti keresletet. Emellett elősegíti a támogatások tudatosabb felhasználását. Az állami garanciavállalás jelentős mértékben csökkenti a bankokat terhelő kockázatot, ami hatására jelentősen megnő a hitelezési hajlandóság. Az olcsó refinanszírozási források révén pedig a bank a tőkemegfelelését nem érintő pénzt helyezhet ki a gazdaságba, azaz nő a hitelezési képessége, valamint a hitelek kamatlába is alacsonyabb lesz a piaci kamatlábaknál.

Amennyiben az MFB áll a finanszírozási rendszer középpontjában, akkor a rendszer felépítése a megfelelő jogszabályok beiktatását követően elindítható. Ha azonban a kereskedelmi bankok a főszereplők, akkor az árfolyamgát intézményéhez hasonlóan egy megegyezést, egy paktumot kell kötnie az államnak és a pénzintézeteknek (vagy a Bankszövetségnek), amelyben de facto rögzítik a megállapodás pontjait.

Megállapodás a szereplők között – kereskedelmi banki finanszírozás esetén

Az állam, a kereskedelmi bankok vagy a Bankszövetség, - illetve több kérdésben a Európai Unió - között megállapodás kötött.

- A megállapodásban résztvevő kereskedelmi bankok saját intézményi keretein belül létrehoznak ún. **Zöld Divíziót**.
- A zöld divízió feladata a hazai környezetvédelmi beruházások finanszírozása, ezek közül kiemelkednek a dolgozat fókuszában álló energiahatékonysági és megújuló energia alkalmazásán alapuló beruházások és fejlesztések, mivel nem csak ökológiai és társadalmi szempontból hasznosak, hanem gazdaságilag is megtérülő beruházások.
- A bankok az EU-s, állami vagy külső gazdálkodó szervezet pályázatain támogatást nyert projektgazdák számára a megítélt támogatást, illetve a beruházáshoz szükséges források jelentős részét (hitelbírálat döntése) előfinanszírozzák, a támogatást a kedvezményezettek felé **kamattámogatás** formájában érvényesítik.
- Az előfinanszírozás okozta banki kockázatok csökkentése érdekében az állam a Széchenyi hitel konstrukcióhoz hasonlóan **állami garanciát** vállal. A döntően MFB tulajdonú Garantiqa Hitelgarancia Zrt. keretein belül létrehozásra kerül az ún. **Zöld Garanciaalap**, amely 80%-os készfizető kezességet vállal a zöld divízió által kihelyezett hitelekre, a Garanciaalap kötelezettségvállalására pedig az állam 85%-os garanciát vállal.
- Továbbá a beruházó vállalatoknak, társasházaknak, önkormányzatoknak rendelkezniük kell a hitelbírálat szerinti saját erővel, a javasolt minimális érték a tervezett összköltség 20%-a.
- A megegyezés tárgya lenne a hitelek **kamatlábának meghatározott és transzparens kiszámítása módja**, azaz a hitelek kiszámíthatósága. Természetesen a pénzügyi autonómia tiszteletben tartása és a bankok közötti verseny elősegítése mellett. A PSZÁF pontosan és folyamatosan ellenőrzi a kamatszámítás egyezményes szabályainak betartását. Konszenzus alapján rögzítésre kerülnek továbbá a hitelekre vonatkozó, az uniós támogatás elvesztésekor életbe lépő szabályok is.
- Az uniós támogatással nem élő, vagy arról lemaradó vállalatok energiahatékonysági beruházási hiteleire is kiterjed az előfinanszírozás és az állami garancia, illetve egyéb módon támogatandóak.
- Az állam és a bankok együttes munkával minél több nemzetközi szervezetet felkeresnek **refinanszírozási források** bevonása érdekében.
- Az állam a piaci szereplőkkel való konzultációt követően stabil és ösztönző szabályozást dolgoz ki (pl. a KÁT) rendszert illetően és garantálja ennek fenntartását. Az kötelezettséget vállal a **stabil jogszabályi környezet** biztosítását illetően.

5. ábra Az energiahatékonysági beruházások 4 pilléres ún. PRGR finanszírozási rendszere

Forrás: Az ábra a szerző saját elképzelése alapján készült !

A négy pillér az Előfinanszírozás (Prefinancing), a Kamattámogatás (Rate Support), az Állami garancia (State Guarantee) és a Refinanszírozás (Refinancing).

7. ELŐFINANSZÍROZÁS

7.1. AZ ELŐFINANSZÍROZÁS

Az előfinanszírozás azt jelenti, hogy a pályázat nyertese a támogatóval történt szerződéskötést követően a szerződésben meghatározott határidőn belül megkapja a pályázaton nyert teljes összeget egy összegben előre. Ezután ebből megvalósíthatja programját és a projekt időszak végén kell elszámolnia a szerződéstől függően vagy a teljes megnyert összeggel, vagy a teljes pályázati költségvetéssel, amely a támogatáson elnyert összeg mellett a vállalt önrészt is tartalmazza. [www.profipalyazatok.hu]

Az uniós támogatások között viszont nem találunk előfinanszírozást. Az Európai Unió pályázatokon elnyert támogatás kifizetése három féle módon történhet.

7.2. UTÓFINANSZÍROZÁS

Ez esetben a pályázónak rendelkeznie kell a beruházáshoz szükséges forrásokkal (saját tőke, hitel), ugyanis ezeknél a pályázatoknál a kifizetés csak a projekt megvalósulása után történik, akkor, ha a támogató a pénz felhasználásáról szóló beszámolót és a pénzügyi elszámolást megfelelőnek találta. Ilyen esetekben tehát a tervezett és vállalt projektet saját forrásból kell megvalósítani, majd a megvalósulást követően a megadott határidőn belül a szerződésben meghatározott módon szöveges szakmai beszámolót és pénzügyi beszámolót (számlákkal igazolva) kell készíteni. [www.profipalyazatok.hu] 1 milliárd forintot meghaladó támogatás esetén kizárólag utófinanszírozású számlát tartalmazó időközi kifizetési igénylés akkor nyújtható be, ha abban az igényelt támogatás összege meghaladja a teljes projektre megítélt támogatás 2 %-át. 1 milliárd forintot meg nem haladó támogatás esetén kizárólag utófinanszírozású számlát tartalmazó időközi kifizetési igénylés akkor nyújtható be, ha az igényelt támogatás összege meghaladja a teljes projektre megítélt támogatás 10 %-át. [Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (2012)]

7.3. SZÁLLÍTÓI FINANSZÍROZÁS

Ebben a finanszírozási formában a számla támogatásra eső része közvetlenül a szállítónak – illetve engedményezés esetén az engedményesnek – kerül kifizetésre az önerő kifizetésének gazolása után, a benyújtást követő 30 napon belül, hiánypótlás idejét nem beleértve. [Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (2012)]

7.4. VEGYES FINANSZÍROZÁS

A Kedvezményezett a szállítói számláinak közvetlen kifizetése mellett ugyanazon kifizetési igénylés keretében kérheti bizonyos költségei utólagos megtérítését. [Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (2012)]

A KEOP pályázatok gyakorlatilag kizárólag utófinanszírozottak. Ez azt jelenti, hogy a támogatások, illetve annak részletei a beruházáshoz, illetve annak szakaszaihoz képest később érkeznek csak meg, ami lassítja a beruházásokat, likviditási problémákat vethet fel. 2011-ig ráadásul a kifizetési igénylés benyújtását követő 60 napon belül került a támogatás folyósításra, a hiánypótlás idejét nem beleértve. Azaz, ha a vállalat, állami intézmény vagy önkormányzat mindent szabályosan végzett, akkor is közel 60 napot kellett várnia a pénzére.

A kormányzat a támogatási összegek lehívásának felgyorsítása érdekében a 4/2011. (I. 28.) Kormányrendeletben rögzítette, hogy ha megvalósítás nyomon követése, vagy folyamatba épített ellenőrzése során nem merült fel olyan probléma, amely miatt a támogatás kifizetését fel kellene függeszteni, a közreműködő szervezet a támogatást a kifizetési igénylés beérkezésétől számított 45 - szállítói finanszírozás esetén 30 - napon belül kifizeti. A szállítói és utófinanszírozást egyben tartalmazó kifizetési igénylés esetében is biztosítani kell a szállító részére 30 napon belül történő kifizetést. Azaz 60 napról 45 napra csökkent az a maximális idő, amelyet utófinanszírozás esetén a vállalatnak várnia kell a pénzére - természetesen ha mindent szabályosan végzett. [4/2011. (I.28.) Kormányrendelet]

A pénzügyintézetek pedig kedvező konstrukciókkal igyekeznek segíteni a vállalatokat, hogy minél hamarabb hozzájuthassanak a támogatási összeghez, azaz megelőlegezik, előfinanszírozzák azt a vállalatok számára. Ilyen konstrukció a Széchenyi Támogatást Megelőlegező Hitel.

7.5. SZÉCHENYI TÁMOGATÁST MEGELŐLEGEZŐ HITEL

Amennyiben a vállalkozás utófinanszírozású támogatás nyert el, úgy a Támogatást Megelőlegező Hitel révén a hitelt nyújtó kereskedelmi bank a beruházást vagy fejlesztést előfinanszírozza. A hitel pedig a később megérkező támogatásból lesz törlesztve. A kamata: 1 havi BUBOR+4%, amelyhez az állam 2%-os kamattámogatást nyújt. A hitel biztosítékként nem szükséges tárgyi fedezetet felajánlani, azonban alapvető biztosíték a jövőben befolyó

támogatás összegének a hitelező bankra történő engedményezése. (Éppen ezért olyan támogatások, melyek nem engedményezhetők a pályázati felhívás vagy annak mellékleteit képező szabályzatai alapján, nem kapcsolódhatnak a Széchenyi Támogatást Megelőlegező Hitel konstrukcióhoz.) A hitel kizárólag a támogatás lehívásakor is elszámolható költségek előfinanszírozására fordítható, lehívása számla vagy azonos bizonyító erejű számviteli dokumentumok eredeti példányának bemutatása, ill. másolatának benyújtása ellenében, valamint az egyéb folyósítási feltételek teljesítése esetén történik. A hitelhez saját erő is szükséges: a támogatás 20%-ának megfelelő saját forrással kell rendelkeznie, továbbá a pályázati kiírásban szereplő saját forrásra vonatkozó kiírásnak minden esetben meg kell felelnie. A bank számára a biztosíték a támogatás bankra történő engedményezése, illetve a beruházás tárgya. A BUBOR+4%-os hitelkamat igen magasnak mondható, hiszen ez jelenleg 10,5%-ot jelentene. Ezt a PRGR rendszerben alkalmazott állami garanciavállalás jelentősen csökkenti. [UniCredit Széchenyi (2012b)]

A Széchenyi Támogatást Megelőlegező Hitel és a Széchenyi Önerőt Kiegészítő Hitel össze is vonható, azonban ezek a hitelek ma mindössze egyetlen kereskedelmi banknál elérhetőek. Tehát a kevés tőkével rendelkező, de hitelképes és a megtérülésben biztos vállalatok és önkormányzatok a pénzintézeteken keresztül az önerő jelentős részéhez és pályázatokon elnyert támogatási összeghez is hozzájuthatnak, így az utófinanszírozás időtényezője a bankokat terheli, noha természetesen azok cserébe kamatot szednek.

7.6. ESCO KONSTRUKCIÓ ÉS A „KETTŐS ELŐFINANSZÍROZÁS”

A pénzintézetek általi előfinanszírozás egyedi finanszírozás esetén az épület tulajdonosát, ESCO finanszírozás esetében pedig az ESCO céget segíti. Mind a két esetben gyorsul a forráshoz jutás, ezáltal a beruházások üteme. ESCO esetében azonban ily módon „kettős előfinanszírozás” alakul ki, hiszen az ESCO cég egyébként is előfinanszírozza a teljes beruházást a megbízójának. Ez azonban soha nem látott kölcsönös együttműködést kíván meg a felektől, így a tulajdonosoktól, az ESCO cégektől, a pénzintézetektől, és az államtól egyaránt.

7.7. A ZÖLD BANK ÉS A ZÖLD DIVÍZIÓ LEHETSÉGES FORRÁSAI - ZÖLD KÖTVÉNYEK

A finanszírozási rendszer előfinanszírozást feltételez, azaz, hogy az MFB, illetve a bankok **a támogatást és az önerő egy részét előfinanszírozzák a beruházók számára.** Ehhez azonban forrás kell. MFB finanszírozás esetében az állami tőkeemelés, kereskedelmi bankok esetében pedig a meglévő betétállomány egy részét az energiahatékonysági beruházások hitelezésére fordítják. A másik lehetőség, hogy a pénzintézet nem saját tőkét használ, hanem nemzetközi intézményektől (EBRD, EIB, stb.) refinanszírozási forrásokhoz jut, amelyet közvetít felé. A részleteket ld. a Refinanszírozás című fejezetben. Egy harmadik lehetőség, hogy lakossági és vállalati megtakarításokat von be specifikusan a zöld beruházások és fejlesztések finanszírozására. Ezek lennének az ún. zöld kötvények.

Bár Magyarországon még csak beszélünk róla, a zöld kötvények piaca már egy létező és dinamikusán bővülő pénzügyi mechanizmus, amelynek legfőbb célja, hogy forrást teremtsen a környezetvédelmi beruházásokhoz, még hozzá a magántőke bevonásával. Mivel a döntéshozók (kormányok) és a nemzetközi szervezetek figyelmének középpontjába a globális felmelegedés került, így elsősorú céljuk egy olyan gazdaság létrehozása, amely a lehető legkevesebb széndioxid kibocsátást eredményezi (low-carbon economy).

Ennek köszönhetően 2007-től kezdve ún. klíma kötvények (climate bond) kibocsátására került sor. A klíma kötvények piaca tehát még alig néhány éves, azonban dinamikusán bővül. 2011 márciusában már 12 milliárd dollárt investáltak klíma kötvényekbe a befektetők, 2012-ben további 4-8 milliárd dollárnyi kötvény kibocsátására kerülhet sor. A klíma kötvény piacon jelentős kibocsátóként jelenik meg a Világbank, az EIB, továbbá az EBRD, az International Finance Corporation (IFC), az Ázsiai Fejlesztési Bank, az Afrikai fejlesztési Bank, illetve az USA kormánya támogatásával kibocsátásra kerültek Amerikai Tisztán Megújuló Energia Kötvények is. Például 2010-ben az Alta Wind Energy Centre 3 GW-os szélerőmű park beruházását 580 millió dollár értékű kötvénykibocsátással finanszírozták. Szintén 2010-ben napenergia beruházáshoz vontak be 260 millió dollárnyi forrást klíma kötvények formájában. [Sean Kidney (2010)]

Zöld kötvények kibocsátásának lehetősége Magyarországon

Magyarországon a zöld kötvények rendszere a következőképpen működhetne: Az államkincstár vagy a kereskedelmi bankok elindítanák zöld kötvényeket vagy zöld befektetési jegyek forgalmazását, amelyek értékesítéséből származó bevétel kizárólag környezetvédelmi célokat szolgálhat. Ebből a forrásból a pénzintézetek hiteleket nyújtanak a környezetvédelmi ipar vállalatainak, közte természetesen az energiahatékonysági beruházásokat végző cégeknek. A környezetvédelem nemes ügye érdekében olyan megtakarítások is megjelenhetnek a pénzintézetek esetében, amelyek eddig nem. A zöld kötvények, illetve befektetési jegyek kizárólag Magyarországon működő vállalatok támogatására szolgálhatnak! Természetesen alacsony kockázatúnak és tőkevédettnek kell lenniük, nem szolgálhatnak spekulációs célokat.

8. ELŐFINANSZÍROZÁS ÉS KAMATTÁMOGATÁS

A kidolgozott finanszírozási rendszer egyik pillére a kamattámogatás. Az EU-s és egyéb támogatások a végső kedvezményezettek oldalán utófinanszírozás helyett kamattámogatásként realizálódnak. A hitelösztönzés szektorsemleges bemutatásakor bemutattam, hogy a kamattámogatás a kereslet ösztönzésének eszköze, a bankok számára pedig biztonságosabb hitelportfóliót biztosít.

MFB finanszírozás esetében a kamattámogatás csupán kormányzati döntés kérdése. Az MFB által nyújtott hitelekbe beépül a kamattámogatás, jelentősen csökkentve a kamatlábat. Kereskedelmi bankokon keresztül történő finanszírozás esetén a magyar állam és a kereskedelmi bankok (esetleg Bankszövetség) szerződésben rögzítik, hogy:

A hitelkamatok kiszámíthatóak lesznek, a kamatszámítás képlete rögzített, az implicit elemek száma minimális. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy minden vállalat esetében azonos kamatot kell felszámolni, csupán azt, hogy a kiszámíthatóság és tervezhetőség végett a vállalatoknak ismerniük, az államnak (PSZÁF) pedig folyamatosan ellenőriznie kell kamatok kiszámítását.

A zöld divízió által nyújtott hitelek kamata a jegybanki alapkamathoz vagy a bankközi kamatlábhoz, a BUBOR-hoz lenne kötve, melyek értéke egyébként is igen közel esik egymáshoz és együtt is mozog.

8.1. AZ EGYÖSSZEGŰ UTÓFINANSZÍROZÁS VERSUS ELŐFINANSZÍROZÁS ÉS KAMATTÁMOGATÁS

A 2. táblázatban összehasonlítom a két támogatási módot. Deklarálom, hogy sajátos szempontok alapján, saját, ugyanakkor szakmailag megalapozott értékelést végeztem.

2. táblázat. Utófinanszírozás versus Előfinanszírozás és Kamattámogatás

Utófinanszírozás		Előfinanszírozás és Kamattámogatás
utólagosan, a beruházáshoz, annak szakaszaihoz képest folyamatos késéssel	vállalatok forráshoz jutása	előzetesen - proaktivitás
hátrányos, lassítja	Az EU-s pénzek lehívása szempontjából	a leghatékonyabb pénzügyi megoldás
a „sebesség meghatározó lépés” lehet	hatása beruházás megvalósulására	gyorsítja, versenyelőnyt biztosít
lassú, a piac üteméhez képest állandó késést eredményez	a piac logikájához való illeszkedés szempontjából	megfelel a piaci logikának
gyakran „ajándéknak” kezelik, a felhasználás kevésbé felelős, jelentős a számlázási csalás esélye	a támogatás hasznosulása, a felelős felhasználás mértéke	felelős felhasználás, hiszen a hitel kamatait fizetni kell, a hatékony üzemeltetés a kedvezményezett számára elemi érdeké válik
mérsékelt	átláthatóság, követhetőség	hatékony
az utolsó támogatási részlet átutalásáig, utána csak a fenntartást kell igazolni	a pontos követhetőség időtartama	a kamattámogatás időtartama alatt végig
nehézkés	beavatkozási lehetőség nem megfelelések esetén	nehézkés
jelentős	visszaélések, számlázási trükkök lehetősége	kevesebb, jelentős részben értelmét veszíti
kisebb, hiszen a pénz csak számlák fejében kerül átutalásra	veszteség mértéke a beruházás/vállalat bedőlésekor	a bankok számára jelentős veszteség, a támogatásnak csak a kamattámogatásként már kifizetett része veszik el
kevés projekt valósul meg, az adósságszolgálat ellehetetlenülése miatt sok projekt bedől csak nagyon magas támogatási szintű projektek valósulnak meg	a szektor működése a kockázatok növekedésekor (magas alapkamat és BUBOR)	tompítja a kamatemelés hatásait, de nagyon magas kamatok esetén szinte hatástalan

Forrás: A táblázat a szerző saját elképzelése alapján készült !

A 2. táblázatot elemezve az előfinanszírozás és kamattámogatás kombinációjának előnyei az utófinanszírozással szemben egyértelműek. Ha a vállalatok már a beruházás megkezdése előtt

vagy annak kezdeti szakaszában hozzájutnak a szükséges forrásokhoz, akkor a beruházások üteme megnő. Megszűnik az a „holt idő”, amíg a vállalatok az utófinanszírozott összegekre várnak, hogy folytatni tudják a munkát. Mint már említettem, a helyzet e téren sokat javult, hiszen a 4/2011. (I. 28.) Kormányrendelet szerint utófinanszírozás esetén a közreműködő szervezet a támogatást a kifizetési igénylés beérkezésétől számított 45 napon belül kifizeti. Elkerülhetővé válnak a likviditási problémák, az áthidaló hitelek is szükségtelenné válnak.

Utófinanszírozás esetében a támogatást a nyertesek gyakran „ajándéknak” fogják fel, ez sokszor vezet presztizs beruházásokhoz, amelyek gyakran nem térülnek meg. Saját tőkét nem szívesen használnak fel, illetve a hatékony üzemeltetés kényszerét sem érzik. Mivel azonban a pályázatok támogatási szerződésai tartalmazznak egy bizonyos fenntartási időszakot, így a kedvezményezettnek elemi érdeke a beruházás eredményének minél hatékonyabb kihasználása.

Az utófinanszírozott támogatás gyakran áldozata számlázási csalásoknak. Például egy 50%-os támogatottsági szintű 100 millió forint értékű beruházáshoz elnyert 50 millió forintból a kedvezményezett a teljes projektet megvalósítja, a számlákon viszont 100 millió forint elszámolt költség jelenik meg, tehát a teljes projektet pályázati forrásból valósította meg. Így a pénz ugyan felhasználásra került, azonban szabálytalanul, fiktív számlákkal, a beruházás volumene vagy minősége pedig nyilvánvalóan elmarad a pályázat célkitűzéseitől, amely pedig nemzetgazdasági, társadalmi prioritásokon nyugszik.

A kamatok tartósan magas szintje mellett, mint amilyenek a jelenlegi magyarországi kamatlábak, a kamattámogatás nagyon komoly segítség az hiteltörlesztés során. A beruházások jelentős részénél történik hitelfelvétel, az utófinanszírozás az „elszálló” kamatok esetében kevés lehet, hiszen hiába fedezi a támogató intézmény a számlákon megjelenő költségek jelentős részét, az adósságszolgálat nem lesz könnyebb, a beruházás megbénulhat. Az utófinanszírozású támogatás esetében az utolsó számla kifizetése után mindenfajta támogatás megszűnik, míg a kamattámogatás során hosszú évekre (ált. 5-6 év) garantált az adósságszolgálat könnyebb teljesítése, a projekt nyomon követése az üzemeltetés kezdeti éveire is kiterjed. Utófinanszírozás esetében a kedvezményezett a fenntartási időszak első alatt támogatás nélkül marad.

Ha a pályázaton megítélt támogatás formája tehát utófinanszírozás, akkor a kifizetés utólagos, a már számlákkal igazolt tételeket térítik meg a támogatott mértékig. Előfinanszírozás esetén, azaz, ha a teljes összeget már a projekt elején átutalják a kedvezményezett részére, akkor a

nem megfelelő felhasználást vagy a projekt megghiúsulását követően a pénzt vissza kell utaltatni, kvázi behajtani a beruházón. Ha azonban a kedvezményezett fél csődbe jut, akkor elveszik a teljes támogatási összeg.

Igen ám, de a kidolgozott rendszerben a támogatást nyújtó intézmény továbbra is utófinanszíroz (!), az előfinanszírozás terhei a hitelt nyújtó MFB-t vagy a kereskedelmi bankokat terhelik. Nyilvánvaló, hogy a bankrendszer ilyen kockázatot nem vállalna és nem is vállalhat, ezért áll a konstrukcióban egy 80%-os állami garanciavállalás. (A kamattámogatás is könnyíti a hitelek terheit, így a bankok számára ezen időszak alatt még kisebb a kockázat.)

Az 5. fejezetben feltettem a kérdést, hogy vajon mi lesz azokkal a támogatásokkal, amelyek kifizetését az unió felfüggeszti, illetve amelyeket visszafizettet. Az eddigi rendszerben, ahol az MFB, illetve a kereskedelmi bankok nem előlegezték meg a támogatást a projektgazdák részére, ott a megoldás ebben a helyzetben az volt, hogy a támogatást, vagy az utófinanszírozott összeg hátralévő részét az unió nem fizette ki a beruházónak. A PRGR rendszerben azonban az utófinanszírozás a bankot „sújtja”, az ügyfél már hozzájutott a szükséges tőkéhez.

Ha a teljes támogatás kifizetésre került, akkor nincs különbség a két szisztéma között, ha azonban még nem, akkor a PRGR rendszerben a következő megoldást célszerű alkalmazni. Mivel a támogatás bár meg lett előlegezve, de valójában kamattámogatás formájában realizálódik a kedvezményezetteknek, így amennyiben a támogatás kifizetése felfüggesztésre kerül, úgy a finanszírozó pénzintézet a neki fizetendő havi törlesztőrészletben a felfüggesztés időtartama alatt (vagy véglegesen) nem érvényesít kamattámogatást. A felfüggesztett összeg pedig zárolásra kerül, vagy visszafizetésre az EU-nak.

A bankok valódi, de csak ideiglenes veszteségeit a megghiúsult vagy szabálytalanság miatt az uniós támogatás további folyósítását elvesztő beruházások során, az EU által még ki nem fizetett támogatási részletek jelentik, amelyet a pénzintézet megelőlegezett a projektgazdának.

Ha az EU „elzárja a csapot” és nem fizeti ki a támogatást vagy annak hátralévő részét, akkor a bank ezt az összeget a projektgazda hitelállományának tőkéjéhez hozzáadja, amelyet 80%-ig megtérít Garantiqa Hitelgarancia Zrt., azaz a bank felé az összeg 20%-ával nőnek a beruházó terhei. Az EU pedig mindössze annyit veszít az ügyleten, mint az eddigi, tisztán utófinanszírozású rendszerben, azaz a már kifizetett támogatást visszafizetteti a projektgazdával, ha tudja...

8.2. AHOL A KAMATTÁMOGATÁS ÉRTELMÉT VESZTI: ÖNKORMÁNYZATOK ÉS ÁLLAMI INTÉZMÉNYEK

Az állami intézmények, illetve az önkormányzatok esetében az uniós támogatások kamattámogatássá alakítása elveszíti az értelmét, hiszen önkormányzatok energiahatékonysági és megújuló energiát alkalmazó projektjei esetében az EU a költségek 85%-át finanszírozza. [Pályázati Hírek (2011)] Az önerő biztosításához saját erő híján a legtöbb önkormányzatnak ugyan hitelt kell felvennie, de 85%-os támogatást értelmetlen lenne kamattámogatássá alakítani, az önkormányzatoknak hátrányos lenne a megnövekedett tőkeállományú adósságszolgálat, még kedvező kamatok mellett is történne. A magánszemélyek, társasházak és lakásszövetek 50%, a cégek és vállalkozások pedig 60%-os maximális támogatást nyerhetnek el megújuló energia kapacitás létrehozására, a támogatási szint függ attól, hogy melyik magyarországi régióban történik a beruházás. [KEOP (2011)] [Energiamegoldás (2012)]

Így önkormányzatok esetében tehát a kamattámogatás pillére nem jön szóba. Azt kell megvizsgálni, hogy e nélkül hogyan érdemes átalakítani a finanszírozási rendszert. Mivel az önkormányzatok nem rendelkeznek elegendő saját tőkével, így az ESCO finanszírozás esetükben indokolt. Állítom ezt annak ellenére, hogy több önkormányzat is felmondta a piacvezető E-Star céggel való szerződést, amely ESCO konstrukció volt. Mindenképpen szükség van arra, hogy utófinanszírozás helyett előfinanszírozás formájában jussanak forrásokhoz az önkormányzatok (vagy a beruházás végző ESCO cégek), így az előfinanszírozás és az ezt megtámasztó állami garanciavállalás eleme kell, hogy legyen a rendszernek, ahogyan a refinanszírozási források bevonása is.

Természetesen azokban az esetekben sincs létjogosultsága a kamattámogatásnak, ahol a kedvezményezett fél nem vesz fel hitelt, mivel az saját forrása, önerője a támogatással együtt elegendő a projekt finanszírozásához. Ilyen esetekben a kamattámogatás nem értelmezhető.

8.3. HAZAI ÉS NEMZETKÖZI GYAKORLAT

A kamattámogatás mind a hazai, mind a nemzetközi gyakorlatban bevett eszköz.

Hazai példák

8.3.1. MFB Új Magyarország Vállalkozásfejlesztési Hitelprogram

A program céljai között találjuk természetesen az energiahatékonyság ösztönzését, a megújuló energia részarányának növelését a fosszilis energiaforrások használatának kiváltását is. A szükséges tőkét kötvények kibocsátásával, illetve a pénzpiacokról teremtetten elő a MFB. A Vállalkozásfejlesztési Hitelprogram révén a vállalkozások kedvezményes kamatozású hitelekhez, illetve a pályázatokhoz kapcsolódóan kiegészítő támogatásokhoz juthatnak. A hitelprogram keretösszege 360 milliárd forint volt.

Kiemelném a kedvezményes és bankközi kamatlábhoz kötött hitelkamatot, ez a dolgozatban felállított finanszírozási rendszer egyik alaptétele. A kamatláb **3 havi EURIBOR + max. 5,2%**, a hitel hosszú távra, maximum 15 évre igényelhető. Ez a konstrukció jelenleg 5,5% alatti hitelkamatot biztosítana, amely alacsonyabb, mint a magyar bankközi kamatláb, alacsonyabb, mint az alapkamat, és az öt és fél százalék körüli infláció mellett gyakorlatilag nulla reálkamatot jelent. Forrás-kiegészítőként bármilyen pályázat keretében elnyert támogatáshoz felhasználható. Az elvárt sajátforrás 10-25 %, amely saját tőkéből, illetve vissza nem térítendő állami támogatásból állhat össze. [MFB (2011)]

8.3.2. Garantiqa Új Széchenyi Viszontgarancia Program

A program feladata beruházási célú hitelek viszontgarantálása, azonban a beruházási cél nincsen meghatározva. A Garantiqa Új Széchenyi Viszontgarancia Program nem energiahatékonysági támogatásokat nyújtó konstrukció, de mégis itt említtem, hiszen felhasználási területének rögzítetlenségéből kifolyólag alkalmas a vállalatok energetikai beruházásainak finanszírozására, másrészt egy a pénzintézetek által kívánt állami eszköz, a viszontgarancia szerves részét képezi a programnak.

A pályázatok mikro-, kis- és középvállalkozások vehetnek részt. A szükséges forrást az ERFA (Európai Regionális Fejlesztési Alap) biztosítja. **Az adóssághoz terhelő kamat maximálva van! 1,3,6, 12 havi BUBOR+ max. 2,5%.** (Ez jelenleg 9% körüli kamatot jelent.) A futamidő maximum 15 év. [Garantiqa (2011)]

8.3.3. A kamattámogatott hazai hitelek sikertörténete

Az első polgári kormány alatt a lakásvásárlást segítése érdekében bevezetett kamattámogatott forinthiteleket a későbbi években felváltották az olcsó deviza hitelek. A válság nyomán a devizahitelek kamata drasztikusan megnövekedett, noha még így sem érte el a támogatás nélküli forinthitelekét. A kamattámogatott hitelek létjogosultságát a következő számok is igazolják: 2012 közepén a 90 napon túl fizetett (és nem fizetett) hitelek aránya az egykori kamattámogatott forinthitelek esetében 4%, a lakáscélú forinthiteleknél 14%, a hasonló devizahiteleknél 16%. [Brückner (2012)]

Nemzetközi példák

8.3.4. State Grant Program

Az Amerikai Egyesült Államokban, Alabama államban hívták életre a State Grant Programot, amelynek feladata új biomassza kapacitások létrejöttének támogatása. A támogatás projekttámogatás és kamattámogatás formájában valósult meg. A programban résztvevők 3 év alatt 75000 dollárhoz jutnak kamattámogatás formájában, hogy a vállalatok kamatterheit csökkentsék, ezáltal új biomassza kapacitások létesülhessenek. A támogatást az Alabama Állami Gazdasági és Közösségi Ügyek Minisztériuma (Alabama Department of Economic and Community) biztosítja. A támogatásnak köszönhetően **a hiteltörlesztés kamatlába nem lehet magasabb, mint a jegybanki alapkamat (a FED irányadó kamatlába) +2%**. [Biomass Energy Program (2011)]

8.3.5. Program of The Alaska Housing Finance Corporation

Az Alaszkai Otthon Finanszírozási Társaság (The Alaska Housing Finance Corporation) 2011-ben az energiahatékonyságot növelő kamattámogatási programot indított az államban. A kamattámogatás új lakás/ház vásárlása, illetve régi ház/lakás felújítása esetén nyerhető el, amennyiben az adott ingatlan eléri az 5 csillag vagy az 5 csillag plus energiahatékonysági minősítést. A támogatás régebbi építésű házak energetikai fejlesztésére is elnyerhető. A kamattámogatás mértéke új ház építéskor 0,25-0,5% ; használt lakások megvásárlásához és energetikai fejlesztéséhez 0,125-0,75%. ezek az értékek elsősorban jelentéktelennek tűnhetnek, azonban ha mellé tesszük, hogy 2011-ben a FED irányadó kamatlába 0,25%, akkor az is látható, hogy ez bizony komoly refinanszírozást jelent. A kamattámogatást a leírt kondíciók mellett hitelenként 200 ezer dolláros keret erejéig veheti igénybe a lakosság. [Energy Efficiency Interest Rate Reduction Program (2012)]

8.4. KAMATTÁMOGATÁS AZ ENERGIAHATÉKONYSÁGI BERUHÁZÁSOK ÚJ FINANSZÍROZÁSI RENDSZERÉBEN

A vállalatok számára az energiahatékonysági és megújuló energia alkalmazásán alapuló beruházásaikhoz elnyert EU-s vagy egyéb (pl. állami) vissza nem térítendő támogatás kamattámogatás formájában realizálódik. Az önkormányzatok és állami intézmények esetében továbbra is utófinanszírozás történik (ld. 8.2. fejezet). A megítélt támogatások útja az Európai Bizottság és hazai Kifizető Hatóság, majd az Államkincstár után kereskedelmi bankokhoz vezet, akik a támogatást (vagy annak részletét) kamattámogatássá alakítják és a vállalatok által fizetett hitel törlesztőrészletben érvényesítik.

Az állam és a kereskedelmi bankok megállapodásának megfelelően a következő konstrukció kerül bevezetésre:

- A kamatszámítási módszer kiszámítható, transzparens, konvención alapszik, amely a banki autonómiát tiszteletben tartja és minimális számú implicit elemet tartalmaz, így a vállalatok számára is tervezhető adósságszolgálatot biztosít.

Okulva a bankok deviza alapú hitel törlesztőrészleteinek átláthatatlan és korántsem transzparens számítási módjának gyakorlatából, a kamatláb meghatározása a PSZÁF által ellenőrzött, az ügyfelek részére pedig nyilvános kell, hogy legyen.

A bankok deviza alapú hitelnújtása „állatorvosi ló” az átláthatatlan és rendkívül gyanús ügyletek terén. 2012-ben paradox módon emelkedtek annak ellenére emelkedtek törlesztőrészletek, hogy a forint jelentősen erősödött a svájci frankkal és az euróval szemben, illetve az országhoz tartozó felár is óriási esett 2011 vége óta. Ilyen többet nem fordulhat elő.

- A Széchenyi hitelekhez hasonlóan a kamatláb egy megállapodás szerinti bázis értékhez van kötve, amely lehet a jegybanki alapkamat is, de inkább a magyar bankközi kamatláb, azaz a BUBOR vagy az EURIBOR, azaz az euróövezeti bankközi kamatláb.

Ily módon a kamatszámítás alapképlete:

$$H = \text{BUBOR} + X\%$$

ahol X% tartalmazza a banki profitot, a kamatfelárat (vállalati kockázat + országhoz tartozó kockázat) és a banki adminisztrációs költségeket.

Az X% meghatározása a bankok saját hatáskörébe tartozik, azonban a **megállapodás szerint ennek lesz egy plafonja, egy maximális értéke**. A Széchenyi Hitel konstrukciói alapján nagyjából az érték közelítőleg 2-3 % lehet.

A megítélt támogatás kamattámogatássá konvertálását követően az aktuális törlesztőrészlet kamatlába:

$$H = \text{BUBOR} + X\% - Y\%$$

, ahol Y% a kamattámogatás.

H értéke akkor csökken, tehát akkor kell kisebb kamatot fizetni a hitelek törlesztésére a hitel felvevőjének, ha X csökken vagy ha Y nő.

Az X csökkentésére szolgál a már bemutatott állami garanciavállalás, a kiszámítható szabályozási környezet biztosítása, illetve kisebb mértékben az olcsó refinanszírozási forrás.

Az Y értéke pedig a támogatás összegétől függ.

Ha X értéke elég kicsi, Y értéke pedig nagy, akkor $X < Y$, azaz $H < \text{BUBOR}$, azaz a vállalatok olcsóbban jutnak forráshoz, mint a bankok!

Mivel a közösségi támogatás és az ebből származtatott kamattámogatás mértékét a pályázat kiírója, az EU határozza meg, így az állam és a vállalatok feladata az lehet, hogy csökkentsék az X% - ot. (Az MNB pedig az alapkamaton keresztül a BUBOR-t.)

9. ÁLLAMI GARANCIÁVÁLLALÁS

„A bizalom olyan luxus, amiért mindig túl drágán kell fizetni.”

/Jennifer Lauck/

9.1. AZ ÁLLAMI GARANCIA SZÜKSÉGESSÉGE

A garancia a felmérések [Raiffeisen – Equinox (2011)] szerint a bankok és egyéb pénzüintézetek első helyen megjelölt kívánsága, hiszen **jelentősen csökkenti által viselt bankok kockázatot**. A korábbiakban is írtam, hogy jelenleg a banki hitelezés legfőbb gátja (a régiókban meg különösen) a pénzüintézetek radikálisan lecsökkent kockázatvállalása. Ennek következménye a minimális hitelkínálat és a brutális kamatfelárak, amelyek a hazai lakosságot és a vállalatokat elriasztanak a beruházástól. A banki kockázatsökkentésnek jelenleg nincs jobb módja, mint az, hogy az állam a kockázat nagyobbik részét átvállalja. Az állami garancia intézményének eredményességét mutatják a Széchenyi hitelek is, amelyek állománya a magyar gazdaságban egyedülálló módon még a válság alatt sem csökkent. [Fábián (2011)]

A PRGR rendszerben a beruházás költségeinek döntő részét, illetve az uniós és egyéb támogatásokat a pénzüintézetek előfinanszírozzák a vállalatok számára, amely a mai hitelezési viszonyok között első látásra képtelenségnek tűnik. Ezt a magas kockázatot le kell törni, e kártyavárnak tűnő rendszernek alapot kell építeni, mégpedig sziklaszilárdat.

Továbbá a PRGR rendszer ESCO finanszírozást feltételez. AZ ESCO finanszírozás egyik gyenge pontja, hogy a hitelező bank számára a beruházás eszközállománya nyújt csak fedezetet. Ez az eszközállomány azonban a beruházás bedőlése esetén nehezen (használt napelem vagy hőszivattyú), illetve nem értékesíthető (szigetelés, nyílászárók). A szigetelést nem veszik ki a falból, az ablakokat sem szerelik le, így az eszközállomány nem tekinthető valós fedezetnek. Mivel a rendszerben a bankok a támogatást is előfinanszírozzák, így megfelelő jelzálog híján komoly támaszt, fedezetet igényel a „kettős előfinanszírozású” rendszer.

A sziklaszilárd alátámasztást az állami garanciavállalás biztosítja.

Garantiqa Hitelgarancia Zrt.

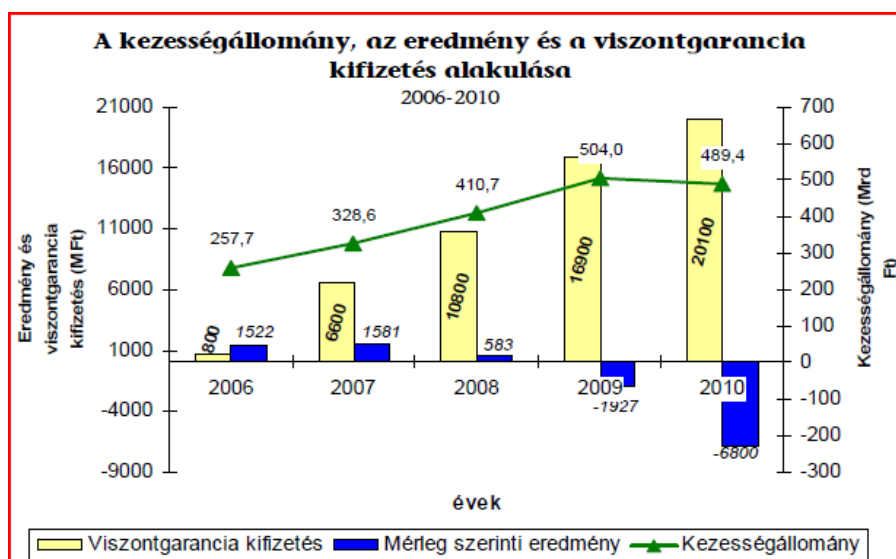
A következőkben bemutatom a Garantiqa Hitelgarancia Zrt. működését, amely az alapját képezi a később felállított Zöld Garanciaalapnak, illetve segít megtalálni a garanciarendszer gyenge pontjait, hiányosságait, hibáit.

Garantiqa Hitelgarancia Zrt.

A Garantiqa Zrt. –ben a Magyar Állam és az MFB Zrt. 63,7%-os többségi tulajdonnal rendelkezik.

A Garantiqa 80%-os készfizető kezességet vállal a vállalatok hiteleihez, a magyar állam pedig ennek 85%-át viszontgarantálja. A viszontgaranciát nyújtók köre 2007-től kiegészült az Európai Beruházási Bankkal (EIB). A vagyongyarapodás érdekében a társaság mentesül a társasági adó és az államnak történő osztalékfizetés alól. A Garantiqa a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonban tartandó állami tulajdonban álló társaság, a működésével összefüggő kockázatok legnagyobb hányadát az állam vállalja.

A felépített rendszer egyik tartópillérét képező Garantiqa 2008-ig nyereséges volt, a válság hatására bedőlő hiteleknek „köszönhetően” azonban 2009-ben és 2010-ben egyaránt veszteséges lett (ld. 6. ábra). Ugyanis a kezességállomány erőltetett növelése kockázatosabb ügyletek vállalásához vezetett, amelynek hatása a kezességállomány romló minőségében, az elszámolt céltartalék és értékvesztés növekedésében, együttesen az eredmény csökkenésében és a viszontgarancia kifizetés emelkedésében mutatkozott meg.

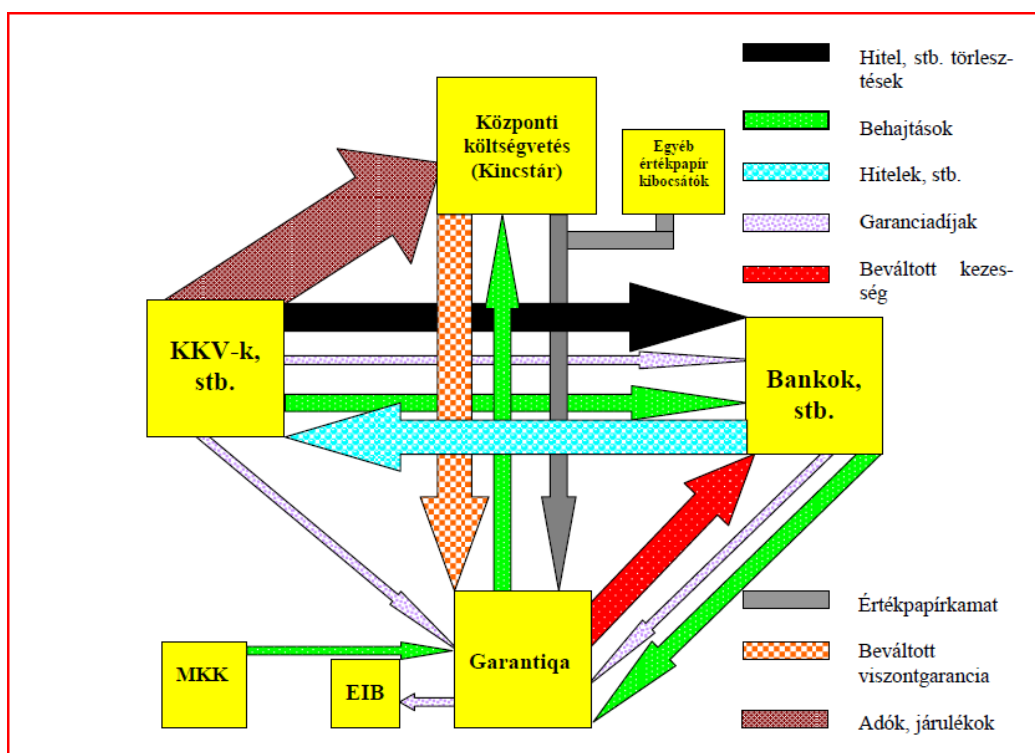
6. ábra A kezességállomány, az eredmény és a viszontgarancia alakulása a Garantiqa Hitelgarancia Zrt.-nél (2006-2012)

Forrás: Állami Számvevőszék, 15.o.

2010 végére a viszontgarancia nélküli kezességállomány már jelentősen meghaladta a cég saját tőkéjét. A romló kezességállomány minőséggel együtt ez komoly kockázatokat hordoz.

Aki az eddigiek alapján azt sejtene, hogy az állam számára ráfizetési művelet a garanciavállalás, az téved, hiszen az APEH/NAV mérései alapján 2006 és 2010 között, a Garantiqa kezességvállalása miatt felmerült költségvetési kiadásokat folyamatosan csökkenő mértékben, 45–14-szeresen haladták meg az így támogatott KKV-k az adó és járulék befizetései. A megtérülési indikátor azonban nem megfelelő a kezességvállalás- viszontgarancia rendszer KKV szektorra való hatásának mérésére, hiszen a kezességvállalással támogatott vállalkozások forráshoz jutás előtti, illetve a nem támogatott KKV-k költségvetési befizetéseihez nem viszonyít.

[Állami Számvevőszék (2012)]

7. ábra Pénzmozgások állami garanciavállalás melletti hitelezéskor

Forrás: Állami Számvevőszék, 1. melléklet

A Garantiqa Zrt. eszközei (aktívái): [Független könyvvizsgálói jelentés (2012)]

- pénzeszközök: likvid állomány
- állampapírok: döntő részben forgatási célúak (1 évnél rövidebb lejáratúak) a likviditás érdekében, kisebb részt befektetési célúak (1 évnél hosszabb lejáratúak)

- hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, beleértve a rögzített kamatozásúakat is: diákhitel kötvények, jelzálog levelek, banki kötvények

Az alábbi három eszköz képezi a vállalat tőkéjének döntő részét. Látható, hogy kiszámítható, kis kockázatú, mégis magas hozamú eszközökkel biztosítja stabilitását.

Egyéb eszközök: ügyfelekkel szembeni követelések, hitelintézetekkel szembeni követelések, részvények, immateriális javak, tárgyi eszközök.

A 7. ábrára tekintve leolvasható a garanciaalap és vele kapcsolatban álló intézmények, vállalatok közötti tőkeáramlás.

Bevételi oldal: a vállalatoktól származó garanciadíjak, a központi költségvetéstől származó beváltott viszontgarancia, illetve értékpapír bevételek (állampapír), egyéb értékpapír kamatok, a bankok felől a KKV-tól származó garanciadíjak, behajtások.

Kiadási oldal: a központi költségvetés irányába történő behajtási tételek, a bankok felé a beváltott kezesség, illetve az EIB felé továbbított garanciadíjak [Állami Számvevőszék (2012)]

9.2. ZÖLD GARANCIAALAP

MFB finanszírozás esetén is indokolt lehet egy olyan alap létrehozása, amely elegendő az energiahatékonysági projekt hitelek viszontgarantálására, azonban, mivel a Garantiqa Hitelgarancia Zrt. egyébként is nagyobb részt MFB tulajdonban van, így ez formáságnak tűnhet, noha mégsem az. Hiszen az MFB is piaci pénzügyintézetként van jelen, így kockázatvállalását a készfizető kezességvállalás, de végső soron az állami viszontgarancia jelentősen csökkenti. A hiteligénylők szempontjából pedig kulcsfontosságú a garanciaszervezet jelenléte, hiszen ingatlan, ingó jelzálog, illetve készpénz nélkül az egyetlen fedezet, amelyet a hitelek mögé tud tenni, az a Garantiqa kezességvállalása.

Természetesen az állami garancia, így az Zöld Garanciaalap jelentősége hatványozottan megnő, ha a finanszírozás a kereskedelmi bankokon keresztül történik, hiszen a bankok a válság kitörése óta kockázatkerülőek, hitelezési hajlandóságuk rendkívül lecsökkent. Ha ehhez hozzávesszük még, hogy a támogatást előfinanszírozása is az ő feladatuk, akkor állami garancia nélkül elképzelhetetlen. Így a következőkben bemutatásra kerülő Zöld Garanciaalap kereskedelmi banki finanszírozás esetében nyeri el valódi értelmét.

A Garantiqa intézményrendszerén belül létrehozásra kerül egy ún. **Zöld Garanciaalap**. Az alap célja a környezetvédelmi, elsősorban energiahatékonysági beruházások hiteleinek viszontgarantálása a bankok számára. Az így elért banki kockázat csökkentés révén pedig a hitelezés, így a beruházások felpörgetése.

Egyrészt azért van szükség külön alapra és azért nem elég a viszontgarancia intézményét az említett beruházásokra is kiterjeszteni, mert mint láttuk (keretes rész) a Garantiqa veszteséges, portfóliója romlóban van. Másrészt transzparensabb és a pénzintézetek számára is megnyugtatóbb, ha egy diszkrét alap formájában látják a beruházások mögött álló garanciát, nem pedig egy általános, a gazdaságban „szétkent” biztosítékot.

A Zöld Garanciaalap a Garantiqa-hoz hasonlóan 80%-os készfizető kezességet vállal a banki hitelekhez, amelyek a meghatározott célokat (környezetvédelem, de kiemelten az energiahatékonyság) szolgálják. A magyar állam pedig a Garantiqa irányába 85%-os állami garanciát biztosít. A konstrukció egy az egyben történő átemelését az indokolja, hogy a piacon elfogadott és népszerű, amit mutat, hogy az ilyen rendszerben működő (igaz kamattámogatott) Széchenyi hitelek állománya még a válság alatt sem csökkent.

A felvázolt PRGR rendszerben a bankokkal történő megállapodást követően az állam és intézményrendszere 3 fő feladatot köteles ellátni. Az állam egyik kötelessége a szabályozói szerepkör ellátása: jogszabályok megalkotása, ennek betartatása, stb. A második a pénzügyi ellenőrzés, amely vonatkozik a vállalatok és a hitelintézetek működésére és tevékenységére is. Ebben természetesen elsősorban a PSZÁF és kisebb mértékben az MNB feladata. A harmadik pedig a garanciavállalás. Azért most emeltem ki az állam kötelezettségeit, mert elérkeztünk ahhoz a ponthoz, ahol az államnak is kell forrást juttatnia a rendszerbe.

Az Zöld Garanciaalap kiinduló forrásállománya az állami alaptőke. Ennek nagysága elég nagy kell, hogy legyen ahhoz, hogy biztonságot jelentsen a pénzintézetek számára, de nem szabad, hogy túl nagy terhelést jelentsen a költségvetésnek. Már most kiemelem, hogy a beruházások révén az államnak komoly bevételei keletkeznek társasági adó, személyi jövedelemadó vagy ezek helyett valamilyen átalányadó, TB járulék, ÁFA bevételek az önkormányzatok számára pedig iparüzési és egyéb adók formájában. Segít a foglalkoztatottság növelésében, hozzájárul a GDP növeléséhez. Így a megtérülésből bizonyos időszakonként az állam visszaforgathat pénzt az alapba tőkeemelés formájában. (Főleg, ha az alap veszteséget termelne.)

Lakossági forrásbevonás céljából sor kerülhet ún. Zöld Kötvények (1-5 éves) kibocsátására is, amelyek hozama a hasonló állampapírok hozamához lenne kötve.

Természetesen biztosítani kell azt is, hogy ne következzen be az üzletemberek „rémálma” az inaktív állótőke. Azért, hogy ez a tekintélyes, esetenként sokáig fel nem használt összeg az idő előrehaladtával ne veszítsen értékéből, az alap vagyona részben állampapírokba, és különböző értékpapírokba lesz fektetve.

Tehát a zöld alap portfóliója a következő elemekből áll:

1. Az állami alaptőke elhelyezése:

- pénzeszközök: likvid állomány
- rövid és hosszú lejáratú állampapírok
- vállalati kötvények

2. Garanciadíjakból származó bevételek: rövid lejáratú értékpapírok, folyószámlapénz

Az állampapírok infláció feletti hozamot biztosítanak, azaz a pénz nem veszít értékéből, sőt kamatozik is. A rövid lejáratú állampapírok biztosítják a megfelelő likviditást, a hosszú lejáratúak pedig befektetési célt szolgálnak. Rejtett államadósság finanszírozásról pedig szó sincs, hiszen az alaptőkét az állam biztosítja a költségvetés terhére.

10. REFINANSZÍROZÁS

10.1. KEDVEZŐ REFINANSZÍROZÁSI FORRÁSOK BIZTOSÍTÁSA – EBRD, EIB, WORLD BANK, MAGYAR ÁLLAM, MNB

Refinanszírozás esetében a bankok (így az MFB is) nem saját forrásból biztosítanak hiteleket a gazdaság szereplői számára, hanem valamely más intézménytől kapott tőkét közvetítik a vállalatok számára. Mivel a bank nem saját tőkét helyez ki, így a kihelyezett összeg **nem befolyásolja a tőke megfelelési mutatót**. (A tőke megfelelési mutató olyan mérőszám, amely a hitelintézetek tőkéjét vetíti az általa vállalt és tartalékokkal nem fedezett kockázatok súlyozott értékére [Origo].) Ebből következik, hogy refinanszírozás esetében **nő a pénzüstézetek finanszírozási képessége**. Másrészt, ha a bank a jegybanki alapkamatnál, illetve a hazai bankközi kamatlábnál (BUBOR) olcsóbban jut forintforráshoz, akkor feltételezhetjük, hogy ezt a hitelkamatokban is érvényesíti, tehát kisebb kamatláb mellett kínál finanszírozást a vállalatok számára.

A refinanszírozói szerepet a folyamatban felépített struktúrában elsősorban nem az állam látja el, noha vannak esetek, amikor a központi költségvetés is él ezzel az eszközzel. A Magyar Nemzeti Bank is nyújthat refinanszírozási forrást a kereskedelmi bankok irányába a beruházások élénkítése céljából, de a jelenlegi MNB vezetés sajnos ritkán él ezzel az eszközzel.

Vannak azonban olyan intézmények, amelyek aktív finanszírozói a hazai beruházásoknak, ilyen az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD), az Európai Beruházási Bank (EIB) és a Világbank.

10.2. AZ EBRD REFINANSZÍROZÓ TEVÉKENYSÉGE MAGYARORSZÁGON

1991 és 2007 között az EBRD több, mint 1,8 millió euró tőkét biztosított a magyar gazdaság számára. Ez az összeg 2010 végére elérte 2,5 milliárd eurót (nagyjából 750 milliárd forintot).

3. táblázat Az EBRD Magyarországra kihelyezett refinanszírozási forrásai nettó értékben, kumulatív üzlet ágazatonként

Ágazat	2007*		2010**	
	millió euró	%	millió euró	%
Energia (villamos energia, természeti erőforrások)	170	9	439	18
Pénzüintézetek	580	32	701	28
Infrastruktúra (önkormányzati és környezetvédelmi infrastruktúra)	616	33	647	26
Vállalati szektor (agrárszektor, általános ipar, ingatlan és idegenforgalom, távközlés, informatika és média)	475	26	696	28
Összesen	1841	100	2483	100

Forrás: Magyarország stratégia 2008, Strategy for Hungary, EBRD, 2011

*2007 december 31.-i állapot

** 2010 december 3.-i állapot

A 3. táblázatból kiolvasható, hogy a 2008-2010-es időszakban 160%-kal nőtt az energetikai célú beruházások támogatása, azaz az EBRD prioritásai között egyre nagyobb hangsúlyt kapott az energiahatékonyság és a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás.

Az EBRD 2011-2014 –es stratégiájában támogatandónak jelöli meg az energiaellátás diverzifikációját, az energiahatékonyságot, a megújuló energiaforrások részarányának növelését és az energiaintenzitás csökkentését szolgáló beruházásokat. Kiemelt hangsúlyt fektet a háztartások szintjén megvalósuló energetikai fejlesztések támogatására.

Az EBRD energiahatékonysági beruházások refinanszírozására jó példa volt, amikor 2010-ben a Raiffeisen Bank számára biztosított 25 millió euró keretet, hogy a kereskedelmi bankon keresztül történő hitelezéssel segítse az önkormányzatok energiafelhasználásának csökkentését szolgáló beruházásokat és fejlesztéseket. [Sustainable Energy, EBRD (2011)]

2011-ben pedig az EBRD az Erste Bankon keresztül 15 millió eurós refinanszírozási keretet biztosított az önkormányzatok számára energiahatékonysági beruházásaikhoz, melyet kiegészített az Európai Unió maximum 20%-os vissza nem térítendő támogatása. [Magyar Bankszövetség E-hírlevel (2011)]

Hargitai Zsuzsanna, az EBRD magyarországi képviselővezetője 2008-ban a következő finanszírozási folyamatot vázolta fel: Az EBRD 5-10 millió euró értékben vásárolna karbonkrediteket, azaz széndioxid-kibocsátási jogosultságot Magyarországtól. A Kiotói jegyzőkönyv alapján elszámolható AAU egységeket (Megállapított Kibocsátási Egységek) vásárolna, amelyeket végül az éghajlatvédelmi vállalásaival rosszul álló országok használnának fel. Az EBRD úgy kötne üzletet Magyarországgal, hogy a bevételből Magyarországnak kötelezően klímavédelemmel összefüggő, jellemzően energiahatékonysági projekteket kellene támogatnia a lakossági szektorban. Az ajánlat része az is, hogy a bank a projektekhez 40-50 millió euró hitelt kíván adni. A kvótaüzlettől függetlenül az EBRD a további 60 millió euró hitelt tervez kihelyezni energiahatékonysági projektekre helyi kereskedelmi bankokon keresztül (refinanszírozás), összekötve 10-15 millió euró EU-s környezetvédelmi támogatás folyósításával. [Eduline (2008)]

10.3. AZ EIB REFINANSZÍROZÓ TEVÉKENYSÉGE MAGYARORSZÁGON

Az Európai Beruházási Bank az 2007 június – 2012 július időszakban majdnem **8 milliárd euró**, azaz mintegy **2200-2300 milliárd forintnyi** forrást biztosított a magyarországi beruházások számára. [EIB (2012)]

Az EIB szerepe a magyarországi energiahatékonysági beruházások finanszírozásában

Az EIB energiahatékonysági beruházásokat és fejlesztéseket végző vállalatokat közvetlenül is finanszíroz, illetve refinanszírozási forrásokat juttat a szektorba a magyar kereskedelmi bankokon keresztül.

Utóbbira jó példa az **EIB - Kis- és Középvállalati Energhahatékonysági Program**, amelyet a Raiffeisen Bank bonyolít le. A program célja a Magyarország területén, kis- és középvállalatok által megvalósítandó, az EIB által elfogadhatónak minősített energiahatékonysági és megújuló energiaforrást biztosító beruházások (energiafelhasználást javító

épület felújítások, ipari beruházások energia megtakarítás céljából, stb.) finanszírozása. A kamatláb 1 vagy 3 havi BUBOR/+kamattal a vizsgálatától függően. A refinanszírozó EIB komoly feltételeket vár el a kedvező hitelkonstrukcióért cserébe:

- az energia megtakarítási arány legalább évi 30% az építőipari beruházások esetén, és legalább évi 20% a többi beruházás esetén, vagy
- az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkenése legalább évi 20% [Raiffesien – EIB (2012)]

10.4. JESSICA FINANSZÍROZÁS

A 2007-2013-as uniós programozási időszakra az Európai Bizottság az Európai Beruházási Bank (EIB) csoporttal és más pénzügyi intézményekkel közösen négy kezdeményezést dolgozott ki a kohéziós politika hatékonyabbá és fenntarthatóvá tétele érdekében.

Ezek közül a JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas) saját fordításban: Közös Európai Kezdeményezés a Fenntartható Városfejlesztési Beruházások Támogatásáért, pénzügyi ösztönző kezdeményezést emelném ki. Létrehozására az Európai Beruházási Bankkal (EIB) és az Európai Tanács Fejlesztési Bankjával együttműködésben került sor. A kezdeményezés céljai: az, hogy az európai városi térségekben támogassa a fenntartható beruházásokat, a munkahelyteremtést és a növekedést. A program forrásai tehát energiahatékonysági beruházásokra is fordíthatóak.

A finanszírozás visszatérítendő hitel, garanciák és tőke (refinanszírozás) formájában történhet.

A JESSICA program azon beruházások elősegítésére szolgál, amelyeket a piac nem finanszíroz, amelyek nem tudják teljesíteni a piaci finanszírozás feltételeit. Az energiahatékonysági beruházások kockázati profilja bonyolult, a megtérülési idő hosszú lehet, amely kétségesé teheti a tisztán piaci finanszírozást, így a JESSICA kezdeményezés létjogosultsága e területen is megkérdőjelezhetetlen. [Raiffeisen – Equinox (2011)] [JESSICA (2012)]

A következőkben röviden bemutatok egy programot, amely JESSICA finanszírozással valósult meg.

London Green Fund

A 2009-ben létrehozott alap (fund) célja, hogy ösztönözze a CO₂ mentes és fenntartható gazdasági növekedést. A projekt tárgya a decentralizált energiatermelés, a hulladék újrahasznosítása, valamint a hulladékból történő energiatermelés támogatása. Az alap tőkéje 100 millió font, ennek felét az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) biztosítja. A program JESSICA holding finanszírozás keretében működik. [London Development Agency (2011)] [Raiffeisen-Equinox]

11. A PRGR FINANSZÍROZÁSI RENDSZER MŰKÖDÉSÉNEK LEHETSÉGES MAKROGAZDASÁGI HATÁSAI

Röviden, kvalitatívan elemzem a PRGR rendszer makrogazdasági hatásait. A beruházások közvetett és közvetlen hatással is bírnak a nemzetgazdaságra.

11.1 MUNKAHELYTEREMTÉS

Az energiahatékonysági beruházások jelentős munkahelyteremtő kapacitással bírnak. Az építkezések során jelentős élőmunka igény jelentkezik, beindítva a teljesen lefulladt magyar építőipar motorját. Az üzemeltetés már kevesebb munkaerőt igényel. A tovagyrúzó hatások azonban jelentősek. Ha a szükséges alapanyagokat, félkész és kész termékeket, technikai eszközöket Magyarországon gyártjuk, akkor a feldolgozóiparban jelentős kapacitások jelenhetnek meg. Az Új Széchenyi Terv a zöld gazdaságtól 200 ezer új munkahely létrejöttét reméli, ebben központi szerepet játszhatnak az energiahatékonysági beruházások.

Az Energiaklub 2011-es tanulmányában 5 éven keresztül évi 50 milliárd forintos, 30%-os állami támogatást biztosító épület energiahatékonysági programot feltételezett, amelynek fő forrását az ETS CO₂ kvóta eladásból származó bevételek képezik. Számításaik szerint ennek révén 5 év alatt 329 ezer munkaév jön létre. Véleményük szerint a fejlesztések 20 évig még éreztetik hatásukat, így a 25 éves ciklus alatt 747 ezer munkaév keletkezik. Azért használ a tanulmány munkaévet és nem munkahelyet, mert a kezdeti időszakot tekintve nem új és új munkahely jön létre, hanem a meglévő állomány van folyamatosan foglalkoztatva, illetve az építkezés ideje alatt, tehát 5 éven keresztül az építőiparban jönnek létre új álláshelyek, amelyek aztán a ciklus végén megszűnnek. [Ámon Ada et al. (2011)]

11.2. ADÓBEVÉTELEK

Az energiahatékonysági beruházások alapvetően két módon hatnak az adóbevételekre. Egyrészt magán a beruházáson keresztül, másrészt az energiaköltségekben történő megtakarításon keresztül.

A beruházások során adóként jelenik meg a termékeket terhelő ÁFA, illetve a munkát terhelő adók (pl. SZJA) és járulékok (pl. TB járulék). A vállalkozási nyereségadó, illetve az EVA és

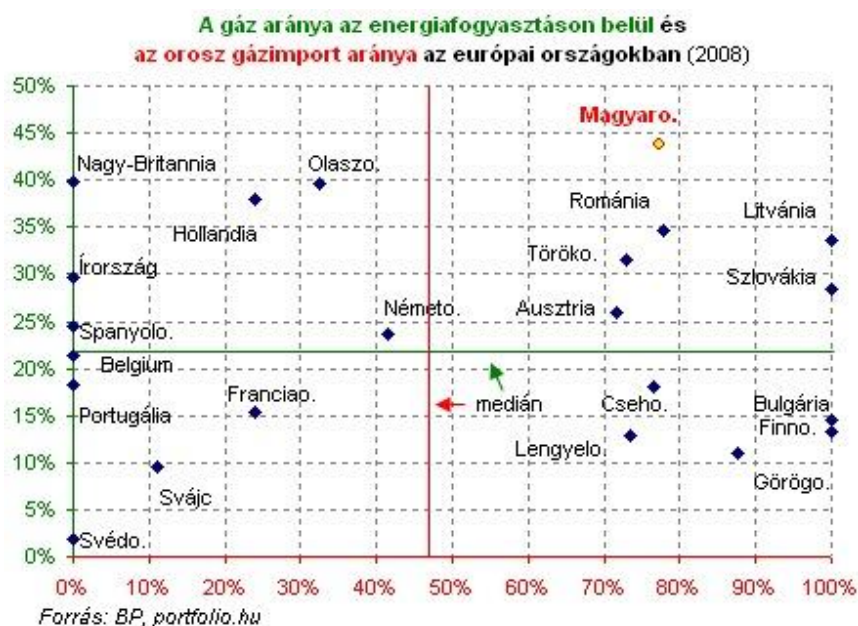
ECHO bevételek is növekednek, ugyanakkor a foglalkoztatás bővülésével a segélyek mértéke csökken.

Az energiaköltségek csökkenéséből eredő megtakarítások egy részének fogyasztásra fordítása további forgalmi adóbevételeket jelent.

Nem hallgatható el azonban, hogy az energiaköltségek terén elért spórolás bizonyos adókiesést is eredményez, hiszen a villany, a fűtés és a gáz is ÁFA-val (esetenként jövedéki adóval) terhelt. [Ámon Ada et al. (2011)]

11.3. KÜLKERESKEDELMI MÉRLEG – AZ ENERGIAFÜGGŐSÉG CSÖKKENTÉSE

Mivel Magyarország a kőolaj, illetve földgáz döntő részét importból fedezi, így az energiahordozók terén teljesen függ a külföldi szereplőktől, illetve külkereskedelmi mérlegének ez a szegmense kiugróan negatív.

8. ábra A gáz aránya az energiafogyasztáson belül, és az orosz gázimport aránya az európai országokban

Forrás: Sándor Dávid (2009)

Az ábra tanulsága szerint Magyarország 2008-ban energiaszükségletének 44%-át földgázból nyerte, ennek a gáznak majdnem 80%-át pedig Oroszországból importálta. Ez azt jelenti, hogy a gázimport aránya meghaladja a 80%-ot (tekintettel arra, hogy nyugatról is történik import).

Az energiahatékonysági beruházások révén jelentősen javulna a külkereskedelmi mérleg, hiszen csökkenne a földgáz import mértéke, emellett pedig csökkenne az ország energiafüggősége.

Rövidtávon számolni kell azonban a technikai eszközök importjából fakadó külkereskedelmi mérleg romlásával is. Ezen javíthatna a hazai termelőkapacitások felfuttatása. Hosszú távon ez a hatás az energia terén bekövetkező mérlegjavuláshoz képest jelentéktelen.

Mindazonáltal az energiahatékonysági beruházások felpörgése katalizátorként hatna a hazai feldolgozóipar napelemeket, napkollektorokat, hőszivattyúkat stb. gyártó szegmensére. Ha pedig a folyamatossá váló hazai kereslet ellátásán felüli kapacitások is kialakulnának, akkor regionális szinten dominanciára tehetnénk szert ezen a területen. Ehhez azonban csökkenteni kell a termelési költségeket, illetve állami ösztönzőkkel és folyamatos kereslet stimulálásával kell biztosítani a gyártókat, mivel, ahogyan oly sok területen, úgy például napelemek esetében is a kínai áru összehasonlíthatatlanul olcsóbb, a magyar áru de facto nem versenyképes vele szemben.

A statisztika egy dolog, de mi mérlegjavulás valódi jelentősége? Az, hogy kevesebb pénz áramlik ki az országból, azaz több marad itthon. A külföldnek való kitettség csökkenése pedig nemzetstratégiai érdek.

11.4. GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS (GDP)

Az energiahatékonysági beruházások GDP-re történő hatása egy külön dolgot igényelne, de mivel jelen értekezés fókuszában nem ez áll, így csak röviden tárgyalom.

A beruházások volumenének növekedése jelentősen hozzájárul a GDP növeléséhez, ráadásul nem külföldi multinacionális cégek, illetve bankok révén, amelyek a profit jelentős részét kivihetik az országból, hanem döntően hazai vállalatok útján, amelyek újra Magyarországon fektetik be a nyereségüket. Így a gazdasági növekedésnek egy egészségesebb a nemzet számára kedvezőbb szerkezete felé történne elmozdulás.

A költségcsökkenés jelentős része fogyasztásra fordítódna, amely szintén a GDP egyik motorja, illetve növekednének a lakossági megtakarítások, amely banki hitelezésben, illetve a későbbi beruházásokban, fogyasztásban döntő tényező. (A jelenlegi magyar helyzetet tekintve a megtakarítások jelentős része hiteltörlesztésre fordítódna.)

Amennyiben pedig megújuló energia alkalmazásához szükséges technológiai eszközöket termelő kapacitások kiépülnének, úgy az ezekből történő export is megjelenne a GDP-ben.

„Ha Magyarország valóban a környezetvédelmi ipar regionális központjává lépne elő, és termékei az exportpiacok mellett a hazai fogyasztók számára is elérhetőek lennének, akkor a GDP kábulatában élő közgazdászok és a „minden ellen tiltakozó” zöld szervezetek először borulhatnának önfeledten egymás nyakába. Amíg azonban a zöld ipar a GDP-ben nem fog többletet termelni, amíg nem teremt több munkahelyet, mint ahány a környezetvédelem érdekében megszűnik, addig a fenntartható fejlődés megvalósítása a gazdag országok privilégiuma marad. Vagy még az övék sem...” [Zemplényi Z. (2011)]

ÖSSZEFOGLALÁS

A dolgozat megírása során olyan finanszírozási rendszer megalkotása volt a cél, amely oly módon képes dinamizálni az energiahatékonysági beruházásokat, hogy eközben hozzájárul egy a jelenleginél ökológiailag, társadalmilag és gazdaságilag is kedvezőbb magyar jövő megteremtéséhez.

A bemutatott PRGR rendszer hozzájárul az üveghatású gázok kibocsátásának csökkentéséhez, a megújuló energiaforrások alkalmazásának növeléséhez, emellett kezeli a saját tőke hiányát, élénkíti a hitelezést, javítja az uniós források felhasználását. Ugyanakkor nem eredményez kigazdálkodhatatlan adósságszolgálatot, sem vállalhatatlan költségvetési terhet. A mélyinterjú és konzultációk során megerősítést nyertek a szakirodalomban is olvasható kiinduló felvetések, a problémák okainak helyes felismerését megerősítette a vállalati szektor képviselője valamint egy pályázatírással foglalkozó szakember is.

Az elemzésekben és a mélyinterjú során is kidomborodott, hogy az energiahatékonysági beruházások legfőbb gátja, a saját tőke hiánya, a gyenge hitelkínálat és a kigazdálkodhatatlan hitelkamat.

A PRGR finanszírozási rendszer két alapvető struktúra szerint épülhet fel. Az egyikben a Magyar Fejlesztési Bank, a másikban a kereskedelmi bankok játsszák a főszerepet. Az MFB finanszírozást kiszámíthatóbbnak és a nemzetgazdasági érdekek képviselete szempontjából alkalmasabbnak találtam, míg a kereskedelmi banki finanszírozás esetén több forrás bevonására van lehetőség, illetve nem terheli jelentősen a költségvetést. A kereskedelmi bankokon keresztül történő finanszírozást rögzítő paktum esélye a kormányzat és a bankok közötti ellenséges kapcsolat mellett utópisztikusnak tűnik, azonban egy új kiegyezés kezdete lehet.

A felállított PRGR rendszer négy pillérre épül. Az előfinanszírozás orvosolja a saját tőke hiányának problémáját, és felgyorsítja a beruházások ütemét, a kamattámogatás javítja az uniós pénzek hatékonyabb felhasználását, illetve hozzájárul a hitelkereslet bővüléséhez. Az állami garanciavállalás révén csökken a bankokat terhelő kockázat, amely a hitelezési hajlandóság növekedéséhez vezet, míg az olcsó refinanszírozási források bevonása növeli a pénzintézetek hitelezési képességét és segíti a hitelkamatok csökkenését.

A PRGR a hazai és az uniós célkitűzésekkel egyaránt összhangban álló komplex finanszírozási rendszer. A jelenlegi tendenciákat megtörve teljesíthetővé teszi a megújuló energiaforrások felhasználásának elvárt, illetve Magyarország által vállalt arányának elérését, ugyanakkor csökkenti a lakosságot, az önkormányzatokat és a vállalatokat terhelő energiaköltségeket.

Bár mindössze egy piaci szereplőt volt lehetőségem megszólaltatni, az egyértelműen leszűrhető volt, hogy az elképzeléseket kedvezően fogadta, az MFB finanszírozás felvetését és a támogatások összegének előfinanszírozását üdvözölte és megvalósíthatónak tartotta.

Az épület-energiahatékonysági beruházások által gerjesztett folyamatok eredményeként pedig a PRGR rendszer makrogazdasági szinten is pozitív változások katalizátora lehet. Hozzájárul a foglalkoztatottság növeléséhez, a külkereskedelmi mérleg további javulásához, a gazdasági növekedés ütemének növeléséhez („a zöld növekedéshez”), valamint Magyarország energiafüggetlenségének eléréséhez.

Irodalomjegyzék

Magyar nyelvű források

1. A KSH jelenti Gazdaság és Társadalom 2011/12. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2012.
2. Az EBRD és Magyarország kapcsolata, Eduline, 2008.
3. Ámon Ada – Fellegi Dénes - Fülöp Orsolya – Nagy Péter – Révész Tamás – Servenyák Krisztina – Szabó Lajos Tamás: Hatékonyabb lakások – Makrogazdasági hatások. Energiaklub (2011)
4. Árvai László: Lakossági decentralizált „Önkormányzati Erőmű Társaságok”. Törökbálint, 2010
5. Brückner Gergely: Árfolyamgát. Figyelő, 2012/35.
6. Fábián Gergely, Fáykiss Péter, Szigel Gábor: A vállalati hitelezés ösztönzésének eszközei. MNB Tanulmányok 2011/95.
7. Független Könyvvizsgáló Jelentés A Garantiqa Hitelgarancia Zrt. Igazgatóságának és részvényeseinek, PWC, 2012.
8. Garantiqa Új Széchenyi Viszontgarancia Program, 2011.
9. Jelentés a Garantiqa Hitelgarancia Zrt. garanciavállalási tevékenysége eredményességének értékeléséről. Állami Számvevőszék, 2012.
10. KEOP-2009-5.2.0/B. Pályázati Felhívás és Útmutató a Környezet és Energia Operatív Program Harmadik feles finanszírozás – épületenergetikai fejlesztések megújuló energiaforrás hasznosítással kombinálva c. pályázati konstrukcióhoz, 2009.

11. KEOP-2011-4.9.0. Pályázati Felhívás a Környezet és Energia Operatív Program Épületenergetikai fejlesztések megújuló energiaforrás hasznosítással kombinálva c. konstrukcióhoz, 2011.
12. Kis- és Középvállalati Energiahatékonysági Program, Raiffeisen Bank – European Investment Bank, 2012.
13. Kósi Kálmán - Valkó László: Környezetmenedzsment. Typotex Kiadó, Budapest, 2006.
14. Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Nemzeti Cselekvési Terve 2010-2020, Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, 2011.
15. Magyarország Stratégia, Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank, 2008.
16. MFB [2012a] Kisvállalkozói Hitel Termékleírás, 2012.
17. MFB [2012b] „Sikeres Magyarországért” Panel Plusz Program, 2012.
18. MFB Új Magyarország Vállalkozásfejlesztési Hitelprogram Termékleírás, 2011.
19. Origo, Üzleti negyed szótár.
20. Önkormányzati projektek az energiafelhasználás csökkentéséért – Erste hitel EBRD refinanszírozással, Magyar Bankszövetség E-hírlevél, 2011.
21. Pénzügyi elszámolás részletes szabályai, Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, 2012.
22. Pályázatok és támogatások, Energiamegoldás, 2012.
23. Sándor Dávid: Új csillag van születőben – Mennyit érhet az RFV? Portfolio.hu, 2009.
24. Sebők Orsolya: Kötvénykibocsátás – Kiadásból szerzett pénz. Piac & Profit, 2011.

25. Tanulmány államilag támogatott finanszírozási program indítására megújuló energia beruházásokhoz. Raiffeisen – Equinox, 2011.
26. UniCredit Széchenyi Önerő Kiegészítő Hitel, 2012a.
27. UniCredit Széchenyi Támogatást Megelőlegező Hitel, 2012b.
28. Változások előtt - A helyi önkormányzatok gazdálkodásának keretei, Nemzetgazdasági Minisztérium, 2011.
29. Zemplényi Zsolt: Indul a Berlin Expressz. Demokrata, 2011/40.
30. Zöld Beruházási Rendszer és kvótaértékesítési rendszer, Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, 2012.
31. 85 százalékos támogatás az önkormányzatoknak energiatakarékossága, Pályázati Hírek, 2011.

Angol nyelvű irodalom

1. Biomass Energy Program in Alabama, 2011.
2. Energy Efficiency Interest Rate Reduction Program in Alaska, 2012.
3. Finance contracts signed Hungary, European Investment Bank, 2012.
4. JESSICA: Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas, European Commission, 2012.
5. London Green Fund, London Develop Agency, 2011.
6. Sean Kidney, Stuart Clenaghan and Pdraig Oliver: Climate bonds – the investment case, 2011.

7. Silvia Rezessy, Paolo Bertoldi: Financing energy efficiency: Forging the link between financing and projekt implementation. Institute for Energy, 2010.

8. Strategy for Hungary, European Bank for Reconstruction and Development, 2011.

9. Sustainable Energy Initiative – Renewable energy activities, European Bank for Reconstruction and Development, 2011.

10. The Green Investment Bank, House of Commons Environmental Audit Committee, 2011.

Jogszabályok

1. Az Európai Parlament és Tanács 2006/32/EK Irányelve (2006. április 5.) az energia-végfelhasználás hatékonyságáról és az energetikai szolgáltatásokról, valamint a 93/76/ EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 2006.

2. Az önkormányzatok és társulásaik európai uniós fejlesztési pályázatai saját forrás kiegészítésére 2012. évi támogatásának rendjéről szóló 6/2012.(III.1.) BM rendelet módosításáról. Magyar Közlöny, 2012/85.

3. 4/2011. (I. 28.) Korm. rendelet a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának rendjéről.

Internetes források

1. <http://www.elmib.hu/hu/szolgaltatasaink/esco-finanszirozás> (letöltve: 2011 10.12.)

2. <http://www.energiakozpont.hu/ext/download.php?id=280> (letöltve: 2011 10.12.)

3. <http://energiaparkett.hu/hirek/energiatakarekossag/2011/06/22/melyek-az-energiahatekonysagi-epuletatalkitas-szemponthai> (letöltve: 2012 08.12.)

4.http://www.penzcentrum.hu/lakas/ingyen_felujitjak_a_tarsashazakat_budapestben.1034015.html (letöltve: 2012 09.05.)

5. <http://profipalyazatok.hu/palyazati-fogalomtar-ii/> (letöltve: 2012 08.12.)

MELLÉKLETEK

1. MELLÉKLET

Mélyinterjú Árvai Lászlóval, az Alfasolar Hungária Kft. ügyvezető igazgatójával

Az érintett kérdések:

1. Milyen piaci szereplők képezik az Önök ügyfélkörét (önkormányzatok, állami intézmények, vállalatok, társasházak, stb.) ?
2. Ön szerinti mi a hazai energiahatékonysági és megújuló energiát alkalmazó beruházások legfőbb hátráltató tényezője (Melyek ezek a tényezők?) ?
3. Milyen megoldásokat ajánlana ezek kiküszöbölésére?
4. Milyen forrásokat vesz igénybe az Ön vállalkozása (saját tőke, banki hitel, kötvény, EU-s támogatás, Zöld Beruházási Rendszer nyújtotta forrás, stb.) ?
5. Milyen módon vesz részt az Önök cége a beruházás finanszírozásában, milyen konstrukciókat ajánlanak?
6. Milyen nehézségekkel találkozik az EU-s pályázatok során (saját tőke hiánya, lassú ügymenet, a forráshoz jutás túl sok időt vesz igénybe, a támogatáson felüli önrészhez szükséges hitel magas kamata, illetve a hitelezés hiánya, stb.) ?
7. Előnyösnek tartana egy olyan konstrukciót, amelyben a támogatás és az önerő döntő része a pénzügyintézetek által előfinanszírozásra kerülne, és az egyösszegű utófinanszírozás helyett az Ön cége számára a támogatás kamattámogatás formájában realizálna?
8. Amennyiben az Ön cége banki hitelt is igénybe vesz, akkor az Ön cége számára előnyös lenne, ha a hitelek mögött állami garancia állna?
9. Mennyi az Önök által végzett beruházások esetében az átlagos megtérülési idő?
10. Amennyiben soknak és bizonytalannak értékeli a megtérülési időt, akkor ennek elsősorban műszaki vagy finanszírozási okai vannak?
11. Mire számít a hazai energiahatékonysági beruházások dinamikájával kapcsolatban? Az elkövetkezendő években növekedést vagy csökkenést vár a szektorban?

2. MELLÉKLET

Tervezett mélyinterjú egy hazai pénzintézeti szereplővel

A kérdések:

1. Az Önök tapasztalatai szerint mi az energiahatékonysági beruházások legfőbb akadályai? Miért nincsen több projekt?
2. Mi a véleményük a fent vázolt finanszírozási elképzelésekről?
3. Milyen módon pörgetnék fel Önök a hitelezést az energiahatékonysági beruházások terén?
4. Támogatná-e egy önálló zöld divízió létrehozását az Önök bankján belül, amely kimondottan az energiahatékonysági és egyéb megtérülő zöld beruházásokat támogatná?
5. Az Önök pénzintézetének lenne elegendő szabad forrása az energiahatékonysági projektek finanszírozására, vagy tőkebevonást igényelne (zöld kötvény, refinanszírozási forrás)? Ha igen, akkor milyen formában vonnának be tőkét erre a célra?
6. Megfelelő finanszírozási formának ítélik az ESCO finanszírozást?
7. Az ESCO, illetve a támogatások és az önerő jelentős részének előfinanszírozása okozta magas kockázat csökkentésére Önök szerint megoldást jelent a 80%-os állami garanciavállalás?
8. Elfogadható kamatkonstrukció lenne Önök számára az állami garanciavállalással biztosított hitelek esetében a kamatlábak bankközi kamatlábhoz való kötése, illetve a kamatplafon alkalmazása?